

Darbîmetis

..... Numeris aštuntas

Rûta • Tilžė • 1924

Darbîmetis

Laikraštis tautos dvâsiai tvirtinti.

Nrs. 8.

1924. mt.

TURINIS

Žmogaus žinojimas.

Sielos kultūra.

Nepastebėtas mokslo dalikas.

Mūsų tautos gyvenimo krizis.

Pasaulis: Prietarai ir mokslas. —

Europos Rytų dovana Vakarams. —

Ikalbinėti arba protinti. — Žmogus

ir Žemė. — Tautų ūkimo pažimiai.

— Mintiū bangos. — Vadovavimas.

Mūsuose: Tautų neapsikentimas. —

Naujasis mūsų tautos sluogsnis. —

Nėra mums uztarėjū pasaulije. —

Žimūs žigiai kultūroties. — Mūsų

pasitikimas savųjū dārbo. — Reikia-

miejie ir nereikiamiejie dalikai. —

Kultūros pažimiai. — Dainos diena.

— Laiko praleidimas. — Lietuvos

valdininkai. — Tautos atsiminimai.

— Mąžmožis, bet reikšmingas. —

Sveikatos klausimas Lietuvoj. —

Lietuvos teātras. — Mokslininkas

Kazys Būga †.

Pasikalbėjimai: Ar žmogaus as-

menibė giveno pirm jo użgimimo?

— Kā īra dāvusios žmonijai īvairios

tikībos? — Ar apsivedimas žmogui

naudingas. — Spiritismas. — Vokietū

kultūra.

Mūsų raštija. — Rinkinīs ir vertimai.

Pastebėjimai.

□□□□□□□ Žmogaus žinojimas. □□□□□□□

Žmogus nori žinojimo. Ir todėl jis renka žinutes, eina mokslus, vargsta, mokinasi. Ir nereikėtų jam praleisti nė akies mirksnio, kuriam nebūtų turtėjes nors keliomis žiniomis. Visos jos jūsnīs turėtų būti atviros, pasaulio, gyvenimo pranešimams priimti. Visa jo siela turėtų būti gīva, budri, jeib jie galėtų jai tekti.

Nuostabu labai, kaip įvīkiai, kaip pasaulio turinīs gāli tapti žmogaus žinojimu, kā tas žinojimas reiškia, kodėl žmogus jo taip trokšta. Tik

Sî nuostabumâ išvîde, turime tuo târpu jî palikti nepaaiškine ir kreipti dėmesî î žinojimo turtâ, jo surinkimâ ir î žinojimo sâlîgâ.

*

Iš pasaulio turinio nuolatai srâvi î žmogû žiniû. Pasaulis slepia jû savîje labai daug. Ir jos visos nori tekti žmogui. Visokiu būdu jos stengiasi jî pasiekti. Pro visus jusniû vartus jos briaujasi î jî. Kas akies mirksnî, kas minûtâ, kas vâlandâ pasaulis stojasi pilnu žiniû saiku prieš žmogû, jeib jî imtûsi, jî sâvintûsi.

Bet žmogus dažnai paneria tamsumoj pasaulio žiniû akîvaizdoj. Patsai jis tuo âklinasi, jeib tik nieko tikro nepamatîtû, nenumanîtû. Ir praleidia akies mirksniû — minûtû — valandû — dienû — metû eiles, nieko iš gîvenimo nepasiimdamas. Pagaliau prasimuša jame žinojimo ilgesis, ir jis trokšta dvâsinio turto.

*

Žinojimo pasiilgdamas žmogus žiniû renkasi. Ir klausosi kalbû, skaito raštus. Kiekvienas žodis îra pilnas visokiû žiniû. Siame pasaulîje dâr nê nesusiprasdamas, žmogus jau pradeda žodius gaudîti. Tik netrukus jis zaidia jais, tarsi jie nieko nereikštû. Praleidia savo âmziû plepalais. Ir tuomi apsiniaukia toms žinioms, kurios glûdo žodiuose. Tik visai išlengvo ir tik labai slankiai

išmoksta priimti taip jâm teikiamasias žinias ir turtêja, didêja su jomis.

*

Slenka, eina, bêga âmžiai. Ir neša žmogui žiniû. Iš âmziû srovês reiškiasi jusnims prieinama gamta, reiškiasi augmeniškasis, gîvuliškasis, reiškiasi žmoniškasis prâdas. Nepasâkoma trumpu žodiu, kiek tše susikaupia! Visai nuostabiai turiningos îra žmoniškumo âpraiškos, bûtent mokslas, menas ir dorovê.

*

Ir ištikrûjû, žmogus žino labai daug. Bet ne jau vien todêl, kad jis apgobtas îra be saiko didelio žiniû gausumu. Jis pats îra pasaulio ir viso gîvenimo žinojimo priemonê.

...

Patsai žmogaus asmuo îra žiniû kupinas. Žmogaus kûnas uzgema, kvêpuoja, maitinas, auga. Visi kûno indai-indeliai, visos gîslos, visos liaukos, visi raumenis, visos dirgsnis dirba iš pat pradios labai tikslingai. Patsai žmogus, tai esti jo dvâsiela, tâ išvîsdama, tegâli stebêties. Iš tikslingumo reiškiasi neapsâkomas žinojimas.

Jis kauptas ilgais âmžiais. Žmogaus kûnas augo iš mazos, menkos pradios. Labai tikslingai ji apsireiškia ir veikia. O ji pareina iš kitû kûnû, kurie taip-gi augo iš mazos, menkos pradios. Taip žmogaus kûnas gaminasi iš ne-

mâtomos ir neišmâstomos laiko ir âmziû tolimos. Kiekvienas tû praleistû âmziû îra jâm prineses ir uzkroves savo turtâ, savo zinias. Ŗmogaus kûnas, kiekvienas tû bilionû jojo narveliû, kiekviena to kûno daleliû îra êmusi iš kiekvieno tû âmziû akies mirksniû zineliû-zinutiû ir nešasi jas su savimi. O tos zinelês-zinutês reiškiasi iš kûno. Todêl kûnas taip tikslingai gîvena. Ŗmogaus kûnas taip be saiko daug susikaupes laiko ziniû. Kad jas Ŗmogus tik priimt galêtû!

Teisîbê, jis jû imasi. Bet su kokiu vargu jis tai dâro! Vartoja visokias priemones, naudojami visokiais îrankiais. Ar reikêtû apie tai dâr kalbêti? Bet taip zinias susirinkdamas jis tikisi turîs zinojimo. Net giriasi daug istîres. Tatiau patsai kûno gîvîbês slêpinîs nêra jo prieitas. O kuo-garsiau jis tuo giriasi, tuo aiškiau tuo pasigîrimu îrodo, kad jis nêra nê nenumânes to slêpiningumo îpatîbês. Kaip jâ tada galêtû bût surâdes!

...

Ŗmogaus kûnas gîvena îglaustas î Ŗmogaus ûpû-linkimû gîvâtâ, kuri jî ir prisunkia. O ta gîvata taip-gi îra tarpusi savo bûdu, îra augusi ir turtêjusi visokiais îvairiais jausmû-jausmeliais, visokiais pageidimais ir troškimais, visokiu gîvumu, kurie visi virto zinutêmis. Nesuskaitomais akies mirksniais, nesuskaitomomis gentkartêmis

ir nesuskaitomais âmziais jos kaupêsi. Kiekvieno âtskiro Ŗmogaus ûpû gîvata turtêja jâm gîvenant, bet pradia imta iš têvû ir iš tautos ûpû gîvâtos. O ta vêl savo bûdu augo iš gilios senovês. Ir jos zinelês laukia, kad galêtû Ŗmogui tekti.

Ir Ŗmogus rûpinasi jomis. Stengiasi jas pasiimti. Bet vêl, kaip vargingai jis tai dâro! Vos vienu antru judêjimu, vos vienu antru krûptelêjimu jâm pasidâro numanu, kas jo asmenîje îvîksta. Ir kiek jis viso-to beneša î jusniû sritî, kur „širdies gîvenimas“ virsta regimu pakitimu ir Ŗmogui tampa sutiuopiamu! Dâr-gi Ŗmogus mâza iš to îgîja zinojimo. Pergreit kreipia Ŗvilgî î naujâ ûpo sujudimâ. Pergreit šoka nuo imamosios ûpo gîvâtos zinios î dâr vos sukîlantiâjâ ir pasilieka nieko tikrai nesuzinojes.

...

Ŗmogaus kûnas ir jo ûpû gîvata îra îglausta î mintiû gîvâtâ. Toji taip-gi îra tarpusi ir turtêjusi âmziû keliu. Apie tai Ŗmogus pats gâli daug pasakîti. Visai aišku jâm îra, kaip viena mintis po kitos jâm teko. Nuolatai jos jâm îra sravêjusios ir bîrêjusios iš pasaulio erdviû ir laikû. Su savo mintiû gîvata Ŗmogus îra kultûros gîvenimo augmuo. O tas gîvenimas kuriamas ilgais âmziais. Tai didêja, klestêja ir nîksta. Bet vienas kultûros gîvenimas prasideda iš kitojo. Ir taip vêl tesiasi kultûrû eilês per ilgus âmzius. Kiekviena

atiduoda savo turtâ naujai gimstantiâjai. Visas jas žmogus galêtû pasiimti, sârišius užmezges su savo laiko kultûra. Žmogus galêtû visû buvusiûjû kultûrû žinojimu gîventi.

Bet nêra to. Žmogus pergreit tenkinasi mąžmožiais. Juose jis paneria. Ir džiaugiasi menkutêmis savo žiniomis, jas kuo-greitiau apversdamas veikimu ar tarimu. Taip jis jas neša î pasaulî, jeib jos tše virstu îvîkiu, dârbu, žodiu-mokslu, daigtu. Tuomi jis tiki îgîjâs pilnâ žinojimâ.

*

Teisîbê, jâm tenka žinojimo! Bet vêt, koks jis vargingas! Nežino žmogus, kad visi šie jo gîvenimo skîriai, kurie îra auge per âmžius, ir kuriuose îra sukrauta tiek âmžiû žiniû, kad visatai îra îglausta î jo esme, î žmoniškumo prâdâ, î žmogaus dvâsiâ-sielâ. Nežino, kad jis gâli visâ tâ turtâ aplieti ir prisunkti savo šviesa. Tuomet žmogus vienu žvilgiu galêtû pasiimti tû žiniû gausîbe, kuri sutaupta ir sukaupta jo asmenîbês gîvenimo skîriuose, jo kûne, jo ûpû ir jo mintiû gîvâtoje per nesuskaitomus âmžius.

O ne vien tai. Žmogaus asmens žinojimas pasilieka sârišije su pasaulio žinojimu. Todêl žmogus, gîvendamas su savo asmenimi, turêtû galêt vienu žvilgiu pasiimti visâ pasaulio turinî. Ir bûti patsai visos visumos žinovu.

Tuo bûti jis turêtû. Bet jis tuo târpu tuo nêra. Jis tik tegaudo trupmenas îš to, kâ pasaulis jâm patiriamame akies mirksnîje žâda. Ir jis liekasi nežinojime, liekasi vien žinojimo ilgesije. O priezastis tâm îra, kad patsai nesizino, kad nepazîsta savo esmês.

*

Tikrasis, pilnasis žinojimas tesiranda, kuomet žmogus žino save esant tatai, kas visas pasaulio žinias, kas pâtî pasaulio žinojimâ gâli pagauti ir pasiimti, kuomet žino save esant sâmonês šviesos versme, žino save kîlant îš âmžinai šviesiojo Visumos Pâgrindo.

Tada jis ir žino, kad visos minêtosios žinios îš žmogaus pasiima šviesos. Žino, kad žmoniškumo esmê îra viso pausaulio žinojimo âkstinu ir žâdintoju. Žino tada, kad jis pats kuria visâ žinojimâ, kurî kaupia regimasis, jausmingasis bei protingasis jo asmuo, visâm kas kartâ teikdamas savo gâliâ.

*

Žmogaus asmenîbê nêra praeinamas îvîkis. Ji îra to paties âmžiaus kaip ir visa apsireiškiantioji visuma. Ji todêl ir neša su savim visâ visos visumos gîvenimo žinojimâ. Vis ir vis naujai susijungusi su patirianti-dvi mintiû ir ûpû gîvâti, su îspûdius priimantiu kûnu, ji pati šviesêja, îsigali,

grozēja. Ir pagaliau žino, kad ji Amžinojo žinojimo priemonė.

Bet nebėra tai žinojimas, kaip jį pažįstame žiniū-žinutiū rankiodami, kaip tai dāro paprastai žmonės, īpatiai mokslininkai. Žmogaus esmė ĩra virtusi visū žiniū, viso žinojimo šviesa.

Tuomet ir nebekalbame apie žmogaus žinojimą. Žmogus ĩra tāpes išmintimi, kuri ĩra viso žinojimo esmė ir pāgrindas. Ir žmogaus žinojimui tuomet nėra nei saiko nei gālo.

Vīdūnas.

□□□□□□□□ **Sielos kultūra.** □□□□□□□□

Bepig tām apie sielos kultūrā kalbėti, kurs žino, kas siela ĩra. Bet kā supras tie, kurie to nežino? Jiems reiks daug pamāstīti. Tai nelengva. Todėl pasistengsime tai padarīti trumpais žingsniais.

Sākė jau ne tiktai kartā žmonės, rodīdami ĩ silpnāji ligonī: Tai mat, kas žmogus. Bet ar tai, kas tše silpna, žmogus? — Tegul žmogus bus apalpes. Ar tuomet su juo nors kaip gālima sātīkiuoti? Berods bando kiti apalpusīji atgaivinti. Bet jie darbuojasi su jo kūnu. Jie nekalba su žmogumi. Ir neduoda jām patarimū. Nelaukia jū iš jo. Jie žino, kad dabar žmogus neatsilieps, kad nepateigs jiems nieko, ir tuo tārpu gīvenime nieko nereikš. Vien žmogaus kūnas randasi jū akīvaizdoje.

Tokiu būdu žmonės paprastai sprendia apie tai, kas žmogus ĩra. Ir kaip matīt, jis randamas ne kūne, bet toj jėgoje, tame dvāsiniam prade arba principe, kurs kūnu

apsireiškia. Šitas dvāsinis prādas kaip tik ĩra siela. Tiktai ji gāli iš kito žmogaus ĩ žmogū taip atsiliepti, kaip vien žmogus to ir tegāli laukti. Kūnas pasilieka kūnu. O be sielos, be dvāsinio prādo jis tše niekas, kur žmogus svarbus.

Iš viso to tad ir aiškėja, kad žmogus ĩra minimas dvāsinis prādas. O kadāngi jį vadiname siela, reiks sakīti, kad žmogus ĩra siela, arba siela ĩra žmogus.

Ši siela apsireiškia kūnu. Jis ĩra jos priemonė ir ĩrankis. Matėrinis dalīkas vartojamas dvāsinio. O kadāngi dvāsinis ĩra ir metafyzinis, gālime sakīti, kad metafyzinieji turi viršū ant matėriniū.

Tuo mes pasākome, kaip ištikrūjū esti. Kitaip tardami, mes žmogū apvertiame, mes matėrei pirmenībe suteikiame. O paprastame gīvenime žmonės, sātīkiuodami vieni su kitais, visumet tik skaitosi su dvāsine gīvībe, kuri iš žmoniško pavidalo apsireiškia. Kūnas jiems toli ne taip svarbus.

Berods negālime be jo apsieiti, kada norime paveikti matėrinius dalīkus. Bet kūnas visumet tik turi priemonės reikšme. Jis tik tēra pādaras, metafyziniām prādui apsireikšti. Tā neturėtūme palikti nepastebėje.

. . .

Iš metafyzinės pusės ir pareina ta galia, kuri kūnā stāto. Visa, kas auga, tik tokiu būdu pasidāro. Kitaip manīti ĩra neaiškumas. Taip tai regimasis žmogaus kūnas stovi tarp dviejū veiksnīū. Iš paviršaus jį spaudia pasaulis. Jo ispūdiāms pasitikt, kūnas visaip taikinasi. Ir jis tikrai niktū, jeigu nebūtū jām iš metafyzinės pusės auginantiū ir jauninantiū gāliū.

Nereikētū sukeisti metafyzines galias su kosmaus spēkomis. Mūsū laiku surasta, kad jos, būtent elektrika,

Šviesa, šiluma, ir tt. paveikia žmogų. Tik nežinoma, kaip tai įvirksta, kad stiprėja judėjimo galia o silpsta protavimo jėgos ar antraip. Tvirtinama kartais mokslininkų, būk simpatiškosios dirgsnių sistemos mazgo (plexus solaris) priimās kosmos galias, bet ir metafyzines, kaip jusnīs (odos smāgenīs) ir dirgsnīs pagauna regimojo pasaulio išpūdius. Galvos smāgenīse tie išpūdiai ir tos gālios susikaupia, ir perėjusios visokius pakitimus pasidāro sāmonės turiniu. Veikiant metafyzinēms jėgoms, kūnas auga, jaunėja; veikiant pasaulio spēkoms, pasaulio išpūdiāms, kūnas nīksta, senėja.

Todėl, apskritai imant, metafyzinei esties pusei prisikreipdami, sutinkame jaunātvės galias. Žmogus jaunėja, kurs daugiau gīvena dvāsiniu gīvenimu, o greičiau senėja, kuomet mānīmu, veikimu ir visu gīvenimu pasišventia matēriiniām gīvenimui.

Ira žmonių, kuriems sunku suprasti dvāsine esties arba visumos sritį. Stebėtina. Seniau berods buvo tikima, kad jusnims prieinamas pasaulis esās visas esties turinīs. Kito neesā. Ir visi spėjimai apie nemātomāsias Šviesos varsas, apie negirdimuosius garsus esā tik svajonės. Dabar fysikos mokslas pažīsta visā eile neregimū spinduliū rūšiū. Ir tūli fysikos mokslininkai tīrinėja vien tai, kas anapus mūsų jusniū pasaulio randasi.

Tokiu būdu mūsų laiku pasidārė aišku, kad visa, kā mes patiriame jusniū keliu, būtent akimis, ausimis, ir tt., īra tik dalis to, kas ištikrūjū esti. O tūli žmonės dār-gi tvirtina, kad tai esanti tik labai menka dalis.

Šita suprātus, nesunku numanīti metafyzines, tai esti augštesnes ir dvāsines esties sritis. Tik jū nėra kitur, nėra jos erdvės skiriamos nuo paprastosios gīvenimo srities. Jos īra tik kitos būsenos. Kiek-

vienoj sritij tai, kas esti, īra tik kitu būdu. Kas īra kitos būties, kitos būsenos, gīvena ir kitoj esties sritije. Ir-gi neregimiejie spinduliai, nors priklauso fysiniām pasauliui, nesiranda kitur kaip regimiejie. Jie veikia šale šiūjū, tik kitaip. Todėl jie ir tēra kitokiu būdū patiriami.

...

Apie sielā dėl viso šio reikia pasakīti, kad ji, arba kitaip sākant, žmoniškasis prādas, patsai žmogus, īra gīventojas ne regimojo arba jusniū pasaulio, bet kitos esties srities, būtent metafysinės, dvāsinės. Ir ji jusniū pasaulije tegāli apsireikšti, jeigu jai kūnas īra auges.

Senovės išmintiai, bet ir augštos dvāsios kultūros mūsų laiko žmonės visumet īra sāke, kad dvāsia-siela, su kūnu gīvenusi, jī tada palieka šiame pasaulije pranīkimui, ir po tikro, āmžinū dēsniū nustatīto laiko naujai krīpsta ī šį pasaulį. Tuomet jai kūnas naujai gimsta, auga, gīvena ir vėl nīksta. Ir parimusi dvāsinėse sritise, jī vėl kreipiasi ī kūno gīvenimo krāštā.

...

Taip dvāsia-siela suprantama atskiru, sāvīšku pradu. Ir pasidāro klausimas, iš kur jis kīla. Dažnai ī šį klausimā lengva širdimi atsākoma. Tikima, siela pasidāranti iš kūno. O kūnas gimstās iš kūnū, kuriū pagrindas īra matērē. Kad tše visokie dār slėpiningi dalikai painojasi, tokiems manītojāms visai nepareina ī gālvā. Bet kaip negālima īrodīti, kad tai, kas īra gīva, pasidāro iš negīvo, taip ir nėra īrodoma, kad dvāsiniis dalikas, kad toks reiškiniis kaip sāmonė pasidāranti iš kūno. Tiktai naīvus mānīmas, kurs nenujēgia, kā reikia sāmoningumas, kartais tiki, sāmonė esanti smagenū virpėjimas.

Be viso to, mūsų laiku dār sužinota, kad ir regimoji matērē nėra pagrindinis daigtū dalikas. Fysikos

mokslas tvirtina, matêrê, pasidâriusi iš aithêrio, jame vėl sutirpstanti. Aithêris esâs erdvė pildantîsis visų regimû dalîkû pagrindas, Šviesa, elektrika, magnetis-
mas, Šiluma, betarpiniai jo reiškiniai.

Bet augštiau jû ĩra dâr ir kitû dalîkû. Žinomi jus-
mai, jausmai, palinkimai, ūpai, geiduliai, mintîs, sâvokos,
spresmai, išvados, protas, žinoma ir išmintis, valia,
meilê, teisingumas, ir tt. O visi tie dalîkai negâli bûti
menkesnês rûšies negu aithêris. Todêl jiems be abejonês
turi bûti kitas pagrindas. Ir negâli bûti pasidârė iš
aithêrio.

O visi jie savîje turi sâmoningumo, ĩ visa, kas pa-
tiriama, visai nepaliginamâ elementâ. Toliau jie dâr-gi
pâtis ĩra žmogaus sâmonês turiniu. Ir niekaip ne-
gâlîma ĩrodîti, kad sâmonê pasidâranti iš matêrês arba
iš aithêrio.

Išeina iš viso to, kad minêtiems reiškiniâms turi
bûti atitinkamas pagrindas. Ir tvirtina jau senai išmin-
čiai, kad visa visuma ĩra pagrinduota dvâsia. Iš tše
visa pareina. Ir daug teisingiau ĩra sakîti, matêrê esanti
sutirštėjusi dvâsia negu tai, kad dvâsia pasidâranti iš
matêrês. Kaip ledas, tâpes iš vandens, vėl virsta van-
denimi, taip ir matêrê virsta pagaliau aithêriu.

Visiems tiems spêjimâms, bûk matêrê esanti viso
pasaulio turinio pagrindas, bûk iš jos pareinanti ir žmo-
niškumo prâdas, siela, patsai žmogus, pagaliau prie-
šinasi mûsû patiû nusimânîmas. Žinome visi, kad mûsû
kûnas, mûsû ūpû gîvata ir mûsû mintiû gîvata ĩra mûsû
sâmonês turiniu. Ir negâli bût, kad sâmonê pasidârò iš
savo turinio. Niekas, rodos, netvirtîs, kad erdvê pasi-
dâranti iš daigtû. Vien žinoma, kad jie randasi erdvêje,
kad jû kiekvieniame ĩra ir erdvês.

Sitas palîginimas reiškia daugiau negu tik palî-

ginimâ. ĩra jis beveik ĩrodîmas. Berods ĩgîja Ši svar-
bumâ tik Šviesiajai dvâsiai-sielai. Naîviâm protui jis
nieko nesuteikia.

. . .

Dvâsia-siela nelîgiai gîva visuose žmo-
nêse, nors ji visur tos patios esmês. Vienû žmoniû
siela ĩra Šviesesnê, kitû tamsesnê, vienû ji stipresnê,
tvirtesnê, kitû silpnesnê, lietsesnê, vienû ji malonesnê
kitû žiauresnê, ir tt.

Gâlîma visâ laipsniû eile pastebêti, žiûrint ĩ dvâsiû-
sielû skirtumus. Žemiausiûjû laipsniû siela nieko ne-
reiskia pasauliui, ji ĩra be Šviesos, be gâlios ir turinio,
ji vien parodo, kad ji ĩra. Viduriniûjû laipsniû siela bus
turtingos sâmonês. O augštiausiûjû laipsniû siela bus
Šviesa ir galia, sâmonês turinîs bus menkesnio svar-
bumo.

Žemiausiojo laipsnio žmogû gâlîma vadinti
miegantiuoju. To laipsnio siela dâr beveik niekaip
nesântîkiuoja su pasauliu. Ji turi berods organismâ,
turi kûnâ, Šiame pasaulyje pasijusti, nusimanîti. Pasaulis
ir paveikia kûnâ. Kûnas atsiliepia. Bet žmogus pats
sau gîvena giliame miege. Todêl uţgimimas bei mirimas
jâm nedaug tereiškia. Šio laipsnio žmogus nebijo mir-
ties. Nenumâno jis dâr skirtumo tarp gîvenimo su kûnu
ir be kûno. Jusniû pasaulis jâm dâr nêra svarbus, dâr
nesirodo gîvîbês versme. — Tokio žmogaus sâmonê
ĩra tuštia ir ĩgîja tik turinî akies mirksniui, kuomet pa-
saulis gîviau ĩ kûnâ veikia. Vadîsime Ši žmogû primi-
tîvu. Mûsû laiku tokiû žmoniû mâza tebêra ant žemês.
Kartais ĩsigema vienur kitur vienas antras, bet visâ
tautâ retai tebesudârò primitîvi žmonês. Sâko, bûk
esanti viena antra tokiû tauteliû dâr Azijoje ir Afrikoj.

Tik reikia atsargiâm bûti. Greit gâlime pavadinti primitivais žmonėmis tokius, kurie jau šauniai yra pakile.

Žmonėms gyvenant šiame pasaulyje kartotinai, jų esmė kiek pagyvėja. Šaunėjų pradeda rasti patvarėnis turinīs. Slankioja jau visokių ūpų šešėliai, sukila visokių linkimų, geidulių, skausmų debeselės, gâl sušvinta jau ir viena antra silpna mintis. Ir žmogus sujunda, jų pagaunamas. Tada jis gyvena jau ant antro savo sielos kultūros laipsnio. Jau nebe tik miega. Jis jau ir sapnuoja. Ir kâ jis apreiškia, yra jo sapnai. Vadīsime tokį žmogų naiviu. Jū yra mūsų laikais jau daugiau negu primitivų. Vis dėlto jie sudaro tik mažą žmonių dalelę. Žmonių dauguma jau yra augstiau iškilusi. Ir tik viena antra tauta susideda iš tokių žmonių, kuriuos vadiname laukiniais ir beveik be kultūros. Bet yra jų ir tautose, kurios laikosi kultūringomis.

. . .

Kaip rodosi, žmonija susideda iš tikrojo sielų skaičiaus. Jos gyvena tai dvāsinėje sritėje, tada vėl jusnių pasaulyje, kuomet joms užgimsta kūnas. Ir taip pakaitomis šis ir ten gyvenamos, jos tarpsta, auga, tvirtėja, susitelkdamos tai vienoj, tai kitoj tautoj.

Tautos yra labai įpatingos žmonių draugijos. Sielos kultūros žvilgsniu kiekviena turi savo uždavinį. Ir sielos, kurioms reikalinga vieną tikrą uždavinį spresti, užgimsta toje tautoje, kurioj tas sprendimas gâlimas. Dėl to kartais tautos didėja ir vėl kartais mažėja.

Bet tautos ir pakinta. Nepasilieka jos ant to paties laipsnio. Jeigu išauga arba išauginamos tautoje tokios pādētis, kurios netinka kilnesnioms sieloms savo gyvenimo uždaviniui spresti, jos nesitelkia tokioms tautoms. Kitaip sākant: Tautai nesirūpinant dvāsios-sielos kultūra, jai neuzgimsta kilnūs žmonės. Tad tvirtinasi vis

daugiau blogosios pādētis, ir vis menkesnės sielos tše užgimsta.

I visą žmoniją žiūrint, berods matyti nuolatinis, nors ir labai slankus žmonijos šviesėjimas. Berods nereikia žvelgti akimis, kurios tiktai kelioms vieno amžiaus minūtoms yra atviros. Ir nėra tas šviesėjimas jusnių pasaulio dalikas. Žmonijos sielos gyvena, šviesėja, stiprėja. Nors ir bus tše šen-ten tamsėjimo ir gâl net pranikimo.

. . .

Tretiasis tokio sielų šviesėjimo laipsnis yra pasiektas, kad žmogus jau pradeda brangias laikyti pasaulio išpūdus. Jis į juos žiūri kaip į savo ūpų, palinkimų ir geidulių priežastis, o į šiuos savo patirimus kaip į savo gyvenimą. Jie sudaro jo šaunei turinį. Ir tuo jis jautiasi gyvenantiu. Savo gyvenimės versmėje jis randa jusnių pasaulyje. Ir rūpinasi ja. Nori ją didinti, tvirtinti. Kauptasi visoko, kas gâlį jam daugiau sužadinti visokių geidulių ir juos patenkinti. Siela sântikiuoja, nors dar nepilnai save žinodama su pasauliu. Ira užkopusi ant budimo laipsnio.

Tše tai sielos bunda, bet nėra dar pabudusios. Ištikrųjų jos dar sapnuoja, bet jau labai givai, kaip žmogus, kurs netrukus apleis sapnus. Visai jis priklauso nuo pasaulio turinio, kurs sielā visiškai paveikia. Koks tas pasaulio turinīs yra, toks yra ir žmogus. Jis linksmas, kad saulė švietia, o nuliūsta, kad dangus apsiniaukia. Gâlima žmogų paliginti į padirbtą žmogaus pavidalą, kurs virvelėmis traukiamas šokinėja, lenkiasi, sukinėjasi. Ira jis tikrasis sapnuotojas, kurs nežino kâ dāro, kas daritina.

Sio laipsnio žmogus jau apreiškia savo jėgas. Bet jis jas vien naudoja, jeib daugiau surādus sau visokių smagumų, visokių ūpo gyvenamųjų išpūdų. Jis

ieško turtū, kuria matêrine kultûrâ. Ir turtus traukdamas savespî, jis kitiems naudâ ima. Todêl jis ir vadinamas svetnauda. Jis îra nelabs, kuomet savo geiduliais susiduria su kitu. Ir išeina iš to dažnai piktumas. Taip tai šio laipsnio žmogus îra piktasis. Tokiū žmoniū îra visose tautose labai daug. Jie sudâro mūsų âmžiais didiausiâjâ žmonijos dâlî.

Kiek daugiau pabudęs, kartotinai gîvenęs su kûnu, tai esti šiame jusniū pasaulije, jis iškopsta ant augštesnio, bûtent ketvirto laipsnio. Tše jis jau jautiasi sielos miego slêgiamu. Ir dabar jis patsai stengiasi pabusti. Nebepasiduoda kiekvienâm îspûdiui. Iš savo asmens, iš jo branduolo ir esmês jis stengiasi vîkinti savo tikslus. Atsizada tai vieno, tai antro îspûdio arba geidulio, jeib uz tai vêliau daugiau gîvîbês žâdantiaisiais pasimêgt galêtû. Taip jis nebêra aplinkumos zaislas. Nebêra mêtomas ir vêtomas savo ûpû ir geiduliū, jis pats stengiasi viršû ant jû palaikîti. Žmoniškumo prâdas jame dârosi kas kart daugiau jo gîvenimo viešpatiu. Berods viso to žmogus dâr vis tesiekia, jeib iš regimojo gîvenimo kuo-daugiau gîvîbês pajautimo pagâvus. Ir-gi šito laipsnio žmogus dâr vis tiki, jusniū pasaulije esâs jo gîvîbês pâgrindas.

Bet ir kitaip dâr stengiasi šis žmogus pabusti. Jâm labai svarbu, kad visi jo patîrimai bûtû visiškai aiškûs. Todêl jis nuolatai tîrinêja ir mâsto. Kiekvienâ daigtâ ir dalîkâ, bet ir kiekvienâ jausmâ, ûpâ, geismâ, kiekvienâ mintî ir sâvokâ jis vis išnaujo apsvârsto. Gîvu bûti jâm reiškia tiek kiek sâmoningiesniu tapti. Jau nebejautia gîvîbês versmę pasaulio duoklêse. Nebe svarbu jâm gîvîbês pajautimâ didinti visokiū îspûdiū rankiojimu ir kaupimu. Jis pirm viso nori

daug ir aiškiū ziniū turêti. Intellektuâlas turtas ir jo gîvumas rodosi jâm gîvîbe.

O ir ne vien tai. Šio laipsnio žmogus supranta gîvîbe esant tame, kad sâmonês turinîs nuolatai šviesêja. Todêl jis ir stengiasi, kiek tik îmanîdamas visame bûti sâmoningu. Jis aiškiai numâno savo esmês sântikî su sâmone. Ji todêl jâm labai svarbi. Sâmonês nîkimas îra jâm esmês prazuvimas. Mirtis jî todêl ir taip labai gâzdina. Bet todêl jis ir vengia visokiū apsisvaiginimû. Intellektuâlês kultûros žmogus nori visumet blaivas ir skaidrio proto bûti. Tiktai staugiai iškilës î nepaprastâ sâmonês šviesâ, jis lîg pabûgës jâ drumsto kuo-nors apsisvaigindamas. Bet toliau tuo ir gêdisi.

Tokiū bûdu šio laipsnio žmogus stengiasi pabusti. Tatiau jis dâr nêra tikrai pabudęs. Dâr jis nezino, kas jo esmês gîvîbês pâgrindas îra, ir kâ jo sâmonê reiškia. Vis dëlto šis laipsnis îra žmogaus sielos kultûros svarbiausias. Tše einami pirmutiniejie sâviškiejie žingsniai. Tše žmogus visai rūpinasi pats savo pazanga, savo tobûlêjimu. Jis kuria intelekto, protâvimo kultûrâ, kuri matîti ir iš žmogaus dirbamû daigtû. Kalbama ir apie technikos kultûrâ. Ji padâro žmogaus dvâsios antspaudâ regimu. Kultûros kraštû žmonês priklauso žîmia dalimi šiâm laipsniui.

Augštesnis uz jîjî îra pabudusiojo žmogaus laipsnis. Žmogus tše îra jau savo gîvîbês šaknis suvokęs savo esmêje. Jis žino esâs dvâsia-siela. Ir jo mintiū bei ûpû gîvati-dvi bei kûnas îra priemonês, îrankiai jusniū pasaulije apsireikšti. Nebe-silaiko jis menkesniu uz pasaulio turinî. Nebelaukia jis gîvîbês ir smagumû iš jo. Ir nebêra jis ûpû, geiduliū bei mintiū priklausomîbêje. Jis stovi viršum visû jû.

Ir apreiškia pilnâ savo žmoniškumâ. Jo mânimas, jo zodiai ir veiksmai atspindina jo išmintį, jo meilę ir tvirtumâ. Todël ir sâkoma, jis esâs kilnusus, gerasis, bet ir didîsis žmogus. Visi jo pasistengimai siekia perdêm dâr pilnesnio, tobûlesnio žmoniškumo apsireiškimo. Todël gâlima šî laipsnî ir vadinti žmoniškumo kultûros laipsniu.

Iš jo iškilęs žmogus îra pasiekęs dvâsinio žmogaus laipsnî. Tše jau menkêja visiškai minêtieji asmens gîvenimo skîriai, bûtent ûpû ir mintiû gîvâtos, nebekalbant apie kûnâ, kurios randasi žem žmogaus esmês. Bet toji pati labai žîmiai šviesêja. Ir dabar visiškai aiškiai pasirodo, kad žmogus îra dvâsinês rûšies veiksnîs šîame pasaulyje. Kad kilniajâm žmogui mâža arba beveik nieko nebereiškia pasaulis ir jo dovanos, tada dvâsinis žmogus ir nebededa svarbumo ant savo asmens gîvenimo. Visi asmens reikalai îra jâm niekingi. Jis su asmenimi tik gîvena sântikiuot norêdamas su pasauliu.

Pagaliau žinomas îra dâr dieviškojo žmogaus laipsnis. Bet apie jî daug ir pasakîti nêra reikalinga. Jo šviesai ir gâliai numanîti neuztenka mûsû laikû patîrimas ir numânimas. Jau kilnusus žmogus savo apsireiškimuose daugumai vos îra suprantamas. Apie dvâsinî žmogû ir protingiems sunku sužadinti reikiamâjî aiškumâ. Kâ tada bepasakîsime apie dieviškâjî žmogû?

Ir žiûrint î žmonijos padangî nuo praêjusiûjû âmziû lig mûsû laikû, vos vienas visos žmonijos îra iškilęs lig paties dangaus tšiuкуро, vos keli stovi ant dvâsinio žmogaus laipsnio, o ne daug buvo visuose âmziuose kilniû žmoniû, ir tik paskutiniai âmziai randasi dau-

giau pabust pasistengiantiûjû. Bet daugumâ sudâro vis dâr tie, kurie pradeda pabust ir bunda.

• • •

Tokių keliu tai žmonija vis žîmiau virsta tuo, kas jî bûti turi. Žmoniškumas išlengvo vis daugiau îgîja šviesos ir vis daugiau tvirtêja. Bet negâlî iš karto vieno laipsnio žmogus uzkopti lig tretio ar ketvirto, vienâ arba du laipsniu peršokdamas. Kiekvieno laipsnio gîvenimas turi bût išgîventas. Vien gâlîma greittiau ir tvirtiau jo uzdavinius spresti ir tokiu bûdu kitus pralenkti. To nedâro daug žmoniû. Todël žmonija ir tik labai slankiai tegîvêja. Vos numanîti îra jos pažanga.

Nesama toji îra kûribos gâlîos ir vâlîos. Bet jî ne vien apsireiškia tomis sielomis, kurioms uzgimsta kûnas šîame jusniû pasaulyje, bet ir to pasaulio turiniu. Tûliems têra šisai suprantamas. Todël ir sâkoma, bûk aplinkuma esanti vîriausioji, jeigu ne vienâtinê žmogaus auklêtoja.

Teisibê îra, kad žemûjû laipsniû žmogus beveik vien têra auginamas aplinkumos, gamtos. Jî jî glosto ir plâka, kol nesuzâdina jo esmês atsiliepimâ ir tada jos pasistengimâ. Toliau tada jau dirba tarsi talkoj žmogus ir aplinkuma. Žmogus pats padâro jâ ir visâ gamtâ savo priesu. Jis kovoja su ja. Isikalba, kad reikiâ kovoti uz bûvî. Ir pasidâro vienâ škaudumâ po kito. O tie skaudumai, toliau dâr gi ir skausmai jî zâdina, mokina. Ipatiai tretiojo laipsnio žmogui pasaulis su savo duoklêmis daug reiskia. Žmogus tiki, tenkindamas savo geidulus ir troškimus, sau laimêsiâs smagumû, gîvîbês, o pasidâro po trumpos, menkos linksmîbês kantiû ir pagaliau mirtî.

Kuo-daugiau jis gîvêja, tuo-daugiau jâm jo aplinkumos ir-gi žmonês reiskia. Bet kaip tik tada jo kantios

didėja. Nieks tiek žmogaus neskaudia kaip kitas žmogus. Baisiausioji žmonių kankinė yra karai. O jie keliami žmonių.

Bet žmonėms pažengus, žmogus iġija žmogaus tarpimui ir kitą reikšmę. Jis paveikia savo draugus žmoniškumo apraiškomis. Žmonės kuria mokslą, meną ir dorovę. Ir visu-tuo jie žadina vienas kitą. Moksle, mene ir dorovėje žmoniškumas patsai glūdo. O tomis priemonėmis jis tada pasieka žmogų. Nebėra tada aplinkumų tikrai žiauriosios gamtos ir jos spėkų, nebėra tikrai augmenijos ir gyvijos arba, sakysime, gyvuliškosios žmonių. Jau pati žmoniškąji žmonių pradeda veikti, pradeda žmonių pažangai kiek reikšti.

Pradioje svarbiausias dalykas yra mokslas. Jis platiausiai vartojamas, ypatiai ant intelektualių kultūros laipsnio, žmogui auklėti. Bet iš lengvo menas ir dorovė išigali. Keli meno spinduliai jau sušvinta ir žemųjų laipsnių žmonėms. Tik labai mažai jie jiems teikia. Pakilusiems jie yra galingi gyvenimo akstinai.

Bet kaip tuomet paties žmogaus esmės pasistengimas daugiau reikšia, taip ir tiesusis kitų žmonių žmoniškumo prado veikimas žmones gyviau žadina. Kilnis žmogus todėl kitiems yra galingiausias žmoniškėjimo akstinas. O jam patiems vėl kitas kilnis žmogus daug reikšia. Toliau dvąsinis be tarpininko pasiekimas sielos jau svarbus, kol nesantikiuoja žmogus sąmoningai su visumos Paġrindu.

Ant visų keturių pirmųjų laipsnių svarbiausioji žmogaus žadinimo priemonė yra antroji litis. Abiejų litių gimtys santikiavime apsiraiškia kartu gamta ir žmogus. Iš gimtys gyvenimo tų laipsnių žmonėms pasidaro daugiausia džiaugsmo ir daugiausia skausmo.

Geidulių žmogui (trečiojo laipsnio) gimtys santikiavimai virsta labai dažnai pragaru.

Visiškai pakinta žmogaus pažangos akstinai ant kilniojo žmogaus laipsnio. Jo reikmenės aiškiai skiriasi nuo tųjų, kurių nori žemesniųjų laipsnių žmonės. Bet ir tų laipsnių kiekvienas turi savuosius. Žmonės kalba apie savo būtinumus. Sako negali gyventi be vieno ar kito dalyko. O tai dažnai ir yra teisibė. Tikrai jų norimas dalykas tegali juos paveikti ir juose sukelti daugiau gyvibės pajautimo. Todėl ir negalima pakeisti vieno laipsnio reikmenes su augštesniojo. O ikalbinėjimais nieko nepadaro. Nors žmonės ir sakys žmogus „prisivertęs“. Jis tikrai kitokiu tepasidaro sielos augimu. Ir tik tada žmogus greičiau galės pakopti nuo vieno ant augštesnio laipsnio, jeigu jame bus sužadintas jo paties sielos pasistengimas. Tada bus tikriausiasis prisivertimas.

Todėl nereikėtų norėti padarinti iš kiekvieno žmogaus iš karto tobuląjį. Išmintingasis nevertia kitų žmonių gyventi jo dėsniais. Jis jiems teikia pagalbą, kuri tinka jų laipsniui. O kur jo pagalba nepriimama, arba nenorima, tse jis palieka žmones gyvenimo mokiklai, patiems likimui.

Tik jis nesiliauja rūpinis savo budimu ir budėjimu. Tuo jis daugiausia suteikia pagalbą visai savo aplinkumai. Sielos žadinamos kuo-galingiau gyvosios, budriosios sielos spinduliu. Gali šios pareiti iš skaidriojo mokslo, iš didiojo meno veikalų ir tikrosios dorovės, bet jos ir gali spindėti statiai iš gyvosios, šviesiosios pabudusios kitos sielos. Žmonės todėl yra leisti iš pasauli bendrām, draugingām gyvenimui. Ir žmonės, kurie rūpinasi savo sielos kultūra, turėtų naudotis savo ir kitų kilimui visomis priemonėmis.

Bet pagaliau reikia pažinti dâr ir viso-to pâgrindâ. Jâm pažimėti tinka veikiau zodis galia. Ji îra ta pati, kuri visâ pasauli, visâ visumâ kuria. Ji îra jos pâgrindas, bet todël ir-gi žmogaus esimo pradia ir pabaiga, žmoniškiosios sielos siela. Išiâ gâliâ, îâmžinâjâ išminti ir meile bei teisibe ir groze žmogus turêtû nuolatai bûti atsigrezes. Tuomet ji liejasi î sielâ ir jâ pildo âmžinaja savo šviesa ir galia.

Tuomet žmogaus siela îsigali. Visi jos gabumai pradeda veikti. Ji îsineša î pasauli. Ir tše kuria žmoniškumo kultûrâ. Nêra tai skausmai ir nelaimês, kurias gimdo matêrinê ir intelektuâlê kultûra, bet dziaugsmas, laimê ir palaima. O to ilgisi visas pasaulis. Visa gamta žvelgia augštîn î žmogû, laukdama, kad jis bûtû pagaliau žmonišku. Sitâ ilgesî žmogus turêtû patenkinti. Jâm tai îra gâlima.

Tik minêtuoju atsigrežimu jis turêtû daug daugiau rūpinties. Paprastai vadiname jî tik î b a. Ji daug reiškia ant visû sielos kultûros laipsniû. Pirma ji îra tik sântikiâvimas su gîvenimo slêpiningumu, tada pilnosios gîvîbês pasiilgimas. Bet pagaliau ji îra sântikiâvimas su dvâsiniu visumos Pradu. Iš to sântikiâvimo plûsta sielos kultûrai visa galia. Ji tada ir veda žmogû tobûlîbên.

Vds.

□□□□ Nepastebêtas mokslo dalîkas. □□□□

Mokslas turi îpatingâ reikšme. Juomi žmogus, tai esti, pastebêkime gerai, žmoniškasis prâdas, sântikiuoja su pasaulio turiniu. Sis turinîs jî pasieka ir paveikia netiktai kûnâ, bet ir ûpû gîvâtâ. Ir žmogus dirbasi iš to visokiû vaizdeliû, mintiû, ir ant pâgrindo

tû vaizdeliû dâr-gi kitus, bûtent sâvokas. O visi jie veikia kaip jêgû branduolai ir vertia žmogû dalivauti pasaulio îvikiuose, pasaulio kûrime.

Taip mokslas suveda žmogû su îvairiais atskirais dalikais, su daigtais ir îvikiiais. Žmogus nori juos iš-tirti, nori î sântiki su jais pareiti. Reiškia pirma, jis nori, kad jie pagautû jo sâmonê. Kalbama apie žmogaus smalsumâ arba žingeidumâ. Nedaug tai reiškia. Vis-gi îra ir tai žmogaus siekimas. Ir tâm îra visokiû keliû. Žmogaus jusnîs jâm padâro tai gâlima, bet ir-gi žmogaus mintiû gîvenimas, mintiû jêgos. Skaitidamas, pasiklausidamas kalbû, jis susikrauja visokiû žiniû. Ir sâkoma, mokslus einama.

Toliau, kuomet îgîjamos mintis îra šiek-tiek šviesios, galingos, o žmogus neleidia vien jû pasigauti, bet pasistengia pats î jas înešti savo dvâsios budrumâ, tad tos mintis jau ir veržiasi î pasauli, tše îspûdiâms padariti. Žmogus skelbia savo žinojimâ, savo mokslâ, arba jis atitinkamai veikia arba kokî daigtâ dirba. O tâm tîtia žmogui teikiami mokslai.

Tokiu bûdu tai žmogus tiki esantiu iškilusiu, esantiu mokslo žmogumi. Jis žino visoko ir moka îvairiu bûdu veikti. Bet visumet tik sântikiuodamas visu savo asmenimi su pasaulio turiniu.

Îra tame turinîje ir kitû žmoniû, reiškia kitû žmoniškû asmenibiû, bûtent sielû. Su jomis reikia taip-gi sântikiuoti. Reikia tše tinkamai apsireikšti ir apsireikškimus priimti. Apie tai reikia taip-gi turėti žinojimâ ir îgiti mokêjimâ. Bet kur atitinkamieji mokslai skelbiami? Universituose vienas antras „filosofas“ kalba apie etikâ, dorovê. Ir palîginus tik saujele jo klausosi. Siaip tokio mokslo neskelbama. Ir tûliems rodosi tas mokslas nesvarbiu.

Berods ir paprastuose mokiklose dorovės mokslas teikiamas. Bet tiktai kaip kokios tikibos mokslo priedėlis, arba net kaip kokio pasėnuso pasaulio supratimo reikalavimas. Ir neišaina nieko aiškaus. Ira berods viename antrame „kultūros“ krašte i vestas „moralos“ mokslas i mokiklas. Bet tikras tše vargas. Manita morala formulomis mokinti. Vis delto numanita, kad žmogū reikia tše gelbėti. Ir kiek maza tše ira mokslo, vis delto pradia padarita.

Bet kitas dalikas visiškai ira nepastebetas ir apeleistas. Tše žmogus su savim turi darbā. Tše jis sātikiuoja su savo asmens gyvenimo skiriū turiniu. Jām tše pasidaro klausimai apie pasielgimā su kūno reikalais, apie mitimā, kvėpavimā, darbā, pasiilsėjimā, vilkėjimā, miegojimā, ir tt. Berods apie tai jau kiek ir mokslas pasāko. Bet ira ir klausimū apie žmogaus sātikiavimā su savo jausmais, palinkimais, geiduliais, troškimais. O tše jau beveik niekur nieko nesākoma. Vos dār kiek „tikibos“ mokluose to prisimenama. Bet tada vis tik atsizvelgus i kokios nors tikibos reikalavimus. O kas tikibā atmeta, tām rodos ir visi tokie mokslai nereikalingi. Todėl tūli nežinēliai ir sāko apie mokslus, kurie tše kā aiškina, tai pamokslai. Naivūs žmonės statiai vadina juos ar baznytiniais ar net kathalikiškais pamokslais. Ir stengiasi taip nutarti ši dalikā.

Gāli būt dār sākoma psychologus apie tai kalbant. Ira ištikrūjū jūjū šie žmogaus asmens givumo reiškiniai išdėstomi. Tik žmogaus sātikiavimas su jais tše nieko nereiskia. Ir negāli, kol tikima žmogus, šis jo sąmonės pagrindas, ir šis toje sąmonėje susikaupęs turinīs esas vienas dalikas. Ira tai pilnas tamsumas. Ir jau mazes vaikas žino, kad ira du skirtu daliku žmogaus aš ir minimi sąmonės kūriniai. Labai

gīvai juodu jau vaike bilinēja su viens kitu. O niekas nežino žmogui patarti, kaip patenkinus tā gilūji ilgesī, viršū palaikīti ant viso to turinio, kaip neprarasti papėdės jausmāms, ūpāms, pageidimāms sukilant, kaip juose nenuskendus.

Ir nieks nepasāko žmonėms, kad labai svarbu ira vienus tikrus dalikus žadinti o kitus šalinti, kad tše ira žemesnės ir augštesnės, drumstesnės ir šviesesnės rūšies dalikū, kad vieni ira žmogui svarbūs — jo gyvenimo prāsmei (!) vīkinti, — kiti tiesiog žalingi. Bet kaip ir pasakīs, kad tos prasmės nė nemāto! Taip tai jaunas žmogus, nieko nepatirdamas apie tai, eina mokslus ir pasilieka tatiau tamsus, menko asmens vertu žmogumi.

Toliau ir nieko arba labai maza tezinoma apie mintiū gyvenimā ir jo reikšme žmogui. Kas tše kalbama psychologėje, kā žino logika, tai ira negīvi dalikai, kaip kad āklas kalbētū apie varsas ir spalvas, kuriū nemātes. Kas žino nusprest, kiek vertībės, kiek šviesos nėra viena antra mintis, viena antra mintiū rūšis su savim? Kas žino sprest, kiek tamsos liejasi ant žmogaus iš vieno antro neva mokslo, o kas žino, kiek šviesos teikia kitas? Vien tše spėjama o dār gi su tikrai nelemtu karštiavimu, kurs pats jau viso to aklumo, kurs tše aiškėja, ira irodīmas.

O pagaliau ira dār visai kita sritis, kuri žmogui paprastai visai neatidengiama. Ira tai gyvenimas viršum intelekto givatos. Bet kalbėki apie tai, ir tūlas „specialistas“ jausis svaigulio užgaunamas. Ir pradės kalbėti apie svajones ir gāl net svaitiojimā. Tatiau tše klausimas eina apie svarbiausiāji mokslo uždavinī. Senovėje buvo jis laikomas viso mokslo pagrindu ir sākoma: Pazinki save pātī!

Bet iš šios ir eina dvąsios žvilgis jau į — tikibą, į žmogaus sątikį su visos givibės, visos sąmonės, patios dvąsios-sielos esimo pagrindu. O to tūli gál baidosi. Bet jie, tur-būt jám numanít, ir íra perdaug apsiniauke. O pagiedrėti bijosi, kadangi tada gál visas jū gyvenimas gáli pasirodíti — apkreiptu, netikusių, niekingu be prasmės.

Tik sekdami giliausiáji savo gyvenimo ilgesí, mes negálime vengti šio mokslo uždavinio. Jeigu norime tvirtėti gyvenime, jeigu norime būti kultūros — bet tikrosios — žmonėmis, mes turime kurti mokslą ir apie žmogaus asmens gyvenimą, turime ištirti jo turinį ir žmogaus sątikiavimą su juo. Ir ši mokslą turėdami ir jį paversdami veikimu, netrukus numanísime, kad jis dera žmogaus tvirtėjimui, jo atsilukštinimui, jo kultūrai. O rodos giliausias kiekvieno ilgesis to tik ir siekia.

Vds.

□ □ □ Mūsų tautos gyvenimo krizis.¹⁾ □ □ □

Dalikas toks svarbus, kad apie jį daug reikėtų pamąstíti. — Be abejonės visiems aišku, kad mūsų tautos gyvenime paskutiniai metai íviko, kas nėra paprasta. Bet reikėtų tū ívikių ir esmę pažinti. Tautos givíbei prasivėrė kelias.

Seniau jį tūnojo mazuose skrituliuose. Kiekviena Lietuvių Seima arba giminė, kiekvienas Lietuvos ūkis buvo šios givibės branduolas bei reikšėjas, bet jis sudarė sau skiriamą givátą. Tuose mazuose skri-

Sitá rášiní buvau padáves Klaipėdos žinioms, kurios jį atspauzdino 56- ir 62- savo numerij 1924. Bet kadangi jis labai atbotinas, atspaudiu jį ir dár Darbimeti.

tuliuose Lietuviai ížengė į sątikiavimą su regimu pasauliu. Tše jie savo kalba ir savo veikimu ir apreiškė, kaip šis pasaulis juose atsispindi. Tuose mazuose skrituliuose jie ir atjautė šiek-tiek savo esmę ir já státė aikštėn savo pasakomis, savo dainelėmis, ir apskritai visokiais meno darbeliais, jei ne kitu-kuo, tai nors krizių ir „dievukų“ padirbimu. Pagaliau tuose mazuose skrituliuose Lietuviai buvo ir auginę ípatingá budad su viens kitu sątikiuoti. Buvo nustatíti ípatingi sątikiiai su lígiais, sątikiiai su augštesnės arba menkesnės vertės ir pagárbos žmonėmis ir sątikiiai abiejų žmonių lítių.

Bendro visų tautos narių gyvenimo nebuvo. Nujautė berods jie visi, kad žmonės tos patios kalbos íra kaip nors viens kitám artimesnis negu kitos kalbos žmogus. Bet jū gyvenime, jū asmens reiškimuose tai niekaip neatsigarsėjo. Bendriejie visos tautos reikalai buvo kitos kalbos žmonių, kitos dvąsios ir givumo tvarkomi ir palaikomi. Tarp tū mažųjų Lietuvių gyvenamų skritulių ir bendrųjų reikalų nebuvo jokių givų sárišių. Visa buvo padaríta, iš viršaus nustatíta. Viešasis gyvenimas neturėjo Lietuvių givibės. Jū buvo tik átskiros givatelės su visa jungiantiu Lietuvos oru. — O tuo galėtume vadinti ir Lietuvių kalba, kuri í tarmes suskilusi, berods vos betvirtino bendrajá givátą. Josios nebuvo, kad já būtų galėjes, taip sákant, sutiuopti.

Bendrasis gyvenimas turėjo ípatingos reikšmės. Žmonės jį pasitiko marių jū givatelių priešu. Viešasis gyvenimas nuolat griauzė ir grovė atskiras Lietuvių givatas. Nuolat jis siurbė ir rijo jū givíbe. Ir taip mūsų tautos givíbe vis daugiau silpnėjo. Vien tik pasiilgims bendros ir sáviškos givátos didėjo. O gál didėjo ir nekanta, kuri priešinos visomis pastangomis viešám tautá vergiantiám gyvenimui.

Visa tai ūmai pakito. Atskiros Lietuvių tautos givatelės dabar suglaustos didioj tautos givatoj. Iš mažųjų atskirų givatelių tautinė givibė gali sravėti į bendrąjį gyvenimą. Ir ji sravi. Ira visai aiškus noras visur, dalivauti bendrajame gyvenime, inesti į jį zodiais ir veikimais savo gyvenimo ir pasaulio supratimā, teikti jām savo esmės numānimā visokiais darbais darbeliais, nešti į jį savo menā, ir pagaliau ira ir pasistengimū savo sātikiāvimo būdā tvirtinti viešame gyvenime. Reiskia, tautos dalelėse ira aiškus palinkimas visose žmoniško gyvenimo sritise tvirtinti savo ipatingumā, tautinius gyvenimo pāzīmius ir juos kelti iš mažųjų skrituliū į bendrąjį tautos gyvenimą.

Daug darbo ira jau padarīta tām tikslui. Lietuvių tauta ira pasistātiusi bendrajā visū Lietuvių givātā. Ji turi savo vālios reiskējā, savo politinė atstovībe ir savo valdiā. Pagaliau ira ir ikurta visa, kas bendrājām tautos gyvenimui reikalinga. Bet šito atsimenant, reikia pastebēt, kad visa tai padarīta atsižiūrint vīriausiai į tai, kaip kitos tautos givena. Ira be abejonės labai reikalinga iš kitū pasimokinti. Bet kitas tautas pāmėgdioti ira paojinga. O kartais visai aiškiai regima, kad kitos tautos gyvenimo ir gālios formas statiai ikeltos į Lietuvių tautos givātā. Ir iš to pasidāro ipatinga padėtis. Tautinė givibė negāli tuoj susilieti su ja. Māža tereiškia, kad jai leista giventi savo valia, jeigu tosios forma jai lieka svetima. O jeigu tas svetimumas ir nepasidarītū žimiu, vis-gi apsireikštū kaip koks nevienodumas, nesklendumas, nesutikimas tarp pagrindinio ir viešojo tautos gyvenimo.

Aiškėja tai visai gerai, artiau isiziūrint į tai, kas

dāroma Lietuvių tautos nariāms suvesti į bendrumā. Vienas labai svarbus dalikas ira jau tasai, kurs nustāto žmoniū sātikiāvimā su pasauliu apskritai. Ira tām visokiū rūšiū mokiklos kurtos, ira mokslu pasirūpinta. — Toliau ira ir atsiminta visū gabumū savo esmei apreikšti meno veikalais. Ira meno mokiklū. Iš kaimo gali tautinis menas iškilti į pātį viešumā. — Tada ira ir visokiū ištaigū, žmoniū mintims, darbams ir asmenims vaikšioti po visā krāštā. Lietuva turi savo postā, telegrafā, gelžkelius, piningus. Visi jauni vīrai sušaukiami į karuomenę ir tše bendrai miklinami. — Pagaliau Lietuvių valdia ir jū teismas dorōja visā tautos gyvenimā.

Visa rodos tvarkoj. Bet klausimas, ar visa tai paeina iš tautos šaknū. Jos randasi minėtuose skrituluose. Tše Lietuviai giveno visai dār ne pirm ilgo visai savaip ir sāvīškai. Todėl Lietuviai ir apreiskia tiek daug individualumo, bet ir tiek daug vienumo. Lietuvos asmenībė ira tikras vienetas. Ji sātikiuoja su pasauliu ir su žmonėmis savo būdu. Jai žinomuose sātikiuose visa aišku. Ji mātō gyvenimo būtinumus savo regratīje ir kaip jie jungiasi vienas su kitu. Ir nėra asmenībėje priešingumū, nepasidāro skilimū. Todėl tiek sveiko proto, jausmo ir veikimo tame luome, kurs sudāro tautos pāgrindā. Retai tše pastebėsime kokį pakrikimā.

Prieš tai statikime mokslā, kurs dabar tautā bendrina. Nedaug tereiškia, kad jis teikiamas Lietuvių kalba. Tuo jis igīja tik tautinės spalvos. Bet ar jis ir susitaikina su dvāsine žmoniū gyvenimo krīptimi, su tautinio gaivalo gamintu nuosakumu, ar jis patenkina giliausius tautos vaikū dvāsios troškimus, tai klausimas. Ar tik nėra taip, kad mūsų

tautos jaunimas, kurs begâlo trokšta šviesties, jâm teikiama jî mokslâ priêjes, jautiasi apsilvusi? — Ar apie tai ir gana pamanîta? — Mokslo îstaigos nuolat stâtomos, jû skaitius perdêm auga. Bet dažnai ir girdime pasâkîmâ: Jau galêsimè susilîginti su kitomis tautomis šiuo žvilgsniu. Mûsû mokslo îstaigos nepasiliekantios uz jûjû. — O tai tik ne pirmasis jû uzdaviniš. Jos turi pirm viso patenkinti gîviausias tautines, tai reiškia ir žmoniškios gîvîbês reikmenes. O to negâli bûti, kad âkîs kreipiamos taip stipriai î kitas tautas.

Bet kad tai ir nebûtû taip svarbu, kitas dalikas parodo mokslâ îpatingai švetimu Lietuviû bûdui. Jau pradedamojoje mokîkloje eina visos pâmokos atskirais, specialiais takais. O toks pasaulio supratimo teikimas skiltimis visiškai vîrauja augštesnêse mokîklose. Ir taip atsirâdo didê spraga tarp dvâsinês gîvîbês mažuose skrituliuose ir tos, kuri auginama mokslo îstaigose. Skirtumo, žinoma, turi bûti. Bet tše rodosi švetimumas. Išauklêtiejie žmonês turêtû bûti ir aiškesni, vienodesni, turêtû bûti pilnesni, harmoningesni vienetai. Jû asmenîbê turêtû bûti taip sâkant apvali, tvirta. O vis daugiau aiškêja, kaip augantiojoje intelligentijoje randasi vis daugiau suîrantîû asmenîbiû negu „tamsiojoj“ liaudîje. Ira tâm tikrai visokiû priezastiû. Bet mân rodosi, kad vîriausiosios randasi moksle. Todêl tûli mokslus einantiejie ir juos išêjusiejie pasidâro statiai bendrojo gîvenimo sprogintojais. Jû asmenîbês neturi harmonês, bet juose îra juos patius sproginantiû elementû. Bendrojo gîvenimo vienîbê todêl mokîklos vargu uztenkamai tvirtina, bet greitiau skâldo.

Žinoma, gâlima kâltinti ir šiû dienû pasaulio supratimâ. Todêl visokios draugijelês visokiuose

mokslo laipsniuose ir pasistengia drauguose kurti sântarumâ. Bet ir tše matîti, kaip susikaupiami švetimû gaivalû. Bendrumui auginti, nereikêtû ieškoti dalîkû ir priemoniû mûsû mânîmui ir mokslui kitur, bet mûsuose. O kad jos ir bus menkos, jos turi bûti atbojamos ir tvirtinamos, kol ne pasidarîs tikrais ramstiais eiti keliu šviesop. Kitaip mes aptvindîsimè tautine gîvîbê švetimumu, kad jame ir nuskes. Tada krîzis rastû išeigâ, kurios mûsû niekas nenori.

Kas tše darîtina, rodos aišku. Ira jau tûli, kurie atsiziûri labai akîlai î dvâsinî tautos gîvenimâ, kaip jis vîko visais ilgais âmžiais. Ir jie skelbia atitinkamus mokslus. O tat svarbu. Daugelis, rodos, tai laiko mêgêjû dalîku. Gâl îra ir tokiû, kurie liaudies pasaulio supratimo žinias vadino prietarais, o mokslo žinias aiškia šviesa, nê nesapnuodami, kiek prietaringo glûdo ir jame. Bet pirm viso reikia parodîti kokiâ nors gîvenimo prâsmê. Mûsû liaudies žmogus jâ nors svajoja. Apie pâtî mokîklû dârbâ savo „Darbîmetîje“ rodos gana aiškiai esmi râšes.

Dâr žîmesnê tautos gîvenimo krîzis matîti meno sritîje, tai esti žmoniškios Lietuviû esmês reiškiniuose šio pasaulio dalîkais. — Kad aptilo daina, senai jau žinoma. Priezastis to ir mûsû jau ne kartâ aiškinta. Bet îra ir pasistengimû, tautine gîvîbê, kuri joje sukaupta, vêl padarîti veiklia. Ira ne vienas mûsû mûzikû, kurie tše îra pasidarbâve. Ira ir dainininkû draugijû, kurios vis naujai praneša žmonêms senûjû dainû grazumâ ir taip tautos gîvîbês kvapu juos vis naujai gaivina. Bet îra ir begâlo didelio nesupratimo, kâ dainos reiškia. Norima naujû dainû ir kalbama, kad senosios esantios „vergû“ dainos, kad per lêtai dainuojama — (O kiek trûso reikia

kol taip dainuot išmoksta!) — ir kitū niekū. Ir matīti, kur viešumas stovi dainū klausime.

Pasistengimai dainā gaivinti vis dėlto yra natūralaus pagrindo. Ir yra dailininkū mūzikū gana, kurie tą pagrindā nuolat tvirtina. Bet už tai iš kitur lįejami mārūs nuodai iš tautinės givibės darželī. Iš didiūjų miestū plūsta ikaimus nuolat naujoviškūjų operetū dvāsia. O kas nuostabiausia, viešosios tautinės istaigos šelpia šitautos givibės marinimā. Gāl ne patiū pasistengimu, bet leidimu. O pātis veikėjai nē nezino, kā dāro. Taip tad pamėgsta mūsū kaimū jaunimas visā tā gaidū ir zodiū žiurkzolīnā, meta senāšias dainas, ir jos ir sujomis ans ipatingas pats tautinis jausmū būjojimas vīsta ir pranįksta. Ir Lietuvos jaunimas gyvena tais patiais jausmais, kaip Parīzaus, Berlīno ir kitū didiūjų miestū pasileidėliai ir istvirkėliai.

Visai tas pats dalikas pastebimas ir kituose meno sritīse. Skubinasi Lietuviai viso pasaulio raštijā versti ik Lietuviū kalbā nežiūrint ik jos vertībe. O savo patiū raštijā kuo-greitiausiai papeikti.

Vėl kitas dalikas dailusis menas. Ne didis jis buvo seniau. Bet pirmieji mūsū menininkai ējo jo takais iš mažūjų tautinio gyvenimo skrituliū ik didįjį bendrajī. Dabar šitas žengimas kiek pasilpo. Ieškomas pasaulio menas, o pamirštamasi tas, kurs kitu nenori būti, kaip vien žmogaus reiškiniu tautinėj formoj. Ir pātis liaudies menininkai jau beveik visai liaujasi dirbe „dievukus“. Kāro metu daug tū meno darbeliū išvezta. Dabar mūsū tauta pasistengia iš svetur parsitraukti visokiū fabrikū dalikū. O jie žmonėms rodosi geresni už senuosius krīžius ir „dievukus“. Ir mūsū tauta netenka savo meno reiškiniū. Kaip jie dingsta taip ir liaujasi pats visokios rūšies meno veikalū kūrimas. Mūsū

tauta, kuri istikrūjų yra menininkū tauta, pasidāro āmatininkū arba ir tik āmato dārbo vartotojų tauta.

Visū aiškiausia gāl rodosi tautinio gyvenimo krīzis visame, kas yra bendrojo gyvenimo dalikas. Imkime tik tautos givātos gīnimā! Jaunoji žmoniū — vīriškūjų galia tše sutelkiama ir tām gīnimui miklinama. Tikslas tas, kad jaunoji vīrija taptū tinkamu ir mikliu vādū isākimū ir vālios irankiu. Tām dārbas dāromas gāl visai tiksliai. Bet kiekvienas asmuo yra pagrinduotas asmenībe, augusia savaip, žiūrintia ik gyvenimā savo akimis ir norintia vīkinti savo norus, prieiti savo tikslus! Tām ji net visai sveikai prātinta. Ir pasidāro didis priešingumas tose sielose tarp individuāliū palinkimū bei esmingūjų pasistengimū ir miklinimū, kurie tarnauja ne visai aiškiai nujautiamām tikslui. Ir taip kāriai praranda atsakomībės nujautimā tām, kā jie dāro. Net nėra jie užimti visā laikā šitu dārbu lig nuovargio. Ir išaugo juose palinkimas ik tinginiāvimā. Dėl minētū priežastiū jau seniau visose kitose tautose kārio tarnības laikas mažiau ar daugiau silpnino žmoniškājā jaunimo vertībe. O mūsū tautoj tai ivīksta kuo-daugiau, kadāngi tše žmonės dār daugiau buvo priversti sāvīškai giventi. Ir kas kitur vis būdavo paojus, būtent pasileidimas, gimties gyvenimo pakrikimas, mūsū tautai iš jos kariuomenės tše dār daugiau pasidāro blogo, kadāngi mūsū tauta buvo sveikesnē ir švaresnē tuose dalīkuose. Tai dabar gimties ligos tik nešamos iš kariuomenės ik kaimus ir sveikasis gaminimas ir tautos augimas žūva.

Tše galētū kiek gelbėti tik produktingas dārbas, kurio būtū duodama kāriāms šale miklinimo. Daug, berods, reiškia jau tai, kad kāriāms Lietuvos kariuome-

nėj teikiamas tikras pradedamas mokslas. Bet dárbas juos paveiktû daugiau. Todël apie tai seniau „Darbîmetij“ mûsû rašîta. Tik sâkoma, kad negâlîma naudoti kêrius produktingâm dârbui. Kenkiâ tai kariuomenês tikslâms ir esâ perbrangu. Negâlîma su tuo sutikti. Reikia tokiâ nuomone bûtinai pataisîti. Pati dalîko esmê tai parodo. Kariuomenê, kuri tautos gîvîbei neša ligas, negâlî bûti ir jos gînêja. Ir toks miklinimo bûdas, kurs gînimâ priruošia, o kartu vîrû pasileidimâ, negâlî bûti tikras. Tše bûtinai reikia mâtîti apie naujus kelius. O dël brangumo reikia pasakîti, kad nêra brangesnio uz tautos gîvîbe dâr-gi uz jos dorovês gîvîbe. Tâm visa turi bûti aukojama.

Pagaliau reikia atsiziûrêti ir î tai, kaip žmonês pasitinka bendruosius reikalus. Tuosius veda tautos vâlios reiskêja, bûtent valdia. Seniau Lietuviai, pakêle akis nuo savo dârbo, mâtê svetimâjâ tvarkant bendruosius dalîkus ir laikê tâ valdiâ savo priešu. Darbar tuo neturêtu bûti. Patiû tautos žmonês valdijoj stovi. Ir pasilieka vien paprastas priešingumas tarp egoistiniû ir bendrûjû reikalû. Tâm šâlinti derês apskritai pazanga, žmoniû dorêjimas.

Bet tše ir uždavinîs. Žmonês turi išmokyti bendruosius reikalus augstiau statîti uz savuosius. Negâlîma tai pasiekti kokiomis pâmokomis, bet gîvais patîrimais. Žmonês turi kas dien numanîti, kad jû patiû gerovê pasitaiso tuo, kiek gerêja bendroji gîvata. Todël tše begâlo daug reiskia kooperatîvû dárbas. Bet ne mazesnês svarbos îra kiekvieno viešosios tvarkos žmogaus paveikslas. Kuo augstesnêj vietoj žmogus stovi, tuo- brangesnis, gâl net šventesnis turi bûti jâm bendrasis gîvenimas, reikalas, turtas.

Visiškai turêtu išnîkti priešingumas tarp valdomûjû ir valdantiûjû. Jausmas priešingumo apie tai, prieš dešimtî metû buves, nêra jau išdiles žmonêse. Todël îpatiai atsargiai reikia î šî dalîkâ atsiziûrêti. Nuolat reikêtu tvirtinti, kad valdia îra reiskêja visos tautos valios. Ir niekumet neturêtu bûti nors priezasties manîti, valdios žmonês reiskîâ savo ûpâ. Sunku tai išvengti, jei valdantieji žmonês tik pažîsta senajî priešu valdimâ Lietuvoj. Todël ir galêjo îvîkti, kaip štai kas.

Esame teatre. Visas pilnas žmoniû. Ir valdios gâlvos sêdi atskiroj vietoj. Tarp veiksmiû atvangoje pakîla žmogus ir sâko kalbâ. Dêlko ir ar tai tikslinga ir taktinga, šîson visai nesvarbu. Žmonês pritaria kalbai plojimui. Valdios vîrai, greitai pakile, pabêga îš teatro. Kiti žmonês ramiai pasišneka atvangoj ir renkasi naujâm veiksmui žiûrêti. Tai jiems pranešama, kad jie turî tuoju apleisti teatrâ. Klausia protingas žmogus, koks tokiâm îsâkîmui pâgrindas ir tikslas. Ir viskâ apmâstius îšeina — senosios svetimûjû valdios îprotis, priešingumas prieš žmones ir nenusimânîmas, kâ dâro.

Toks tai îvîkis. O jis nušvietia tautos gîvâtos padêti. Nêra tautinê gîvîbê išaugusi î bendrajâ vâliâ, bet jai valia uzdedama. Nêra aiškaus nujautimo, kad gîvenama krîzio laiku ir kad reikia kiek tik îstengiant visa taip tvarkîti, kad tautinê gîvîbê sravêtu îš atskirû skrituliû statiai î bendrajâ gîvâtâ, î viešâjî gîvenimâ.

Prastâjâm žvilgiui rodosi, kad visa îra tvarkoje, kad visai nêra to tše minimo krîzio. Mat, tauta pasirenka savo âtstovus, o tiejie sau valdios žmones. Bet ta pati atstovîbê vargu îra, kas ji turêtu bûti. Labai jî panaši î kitû tautû atstovîbes. Ira suskilusi

į įvairiausias dalis. Gâlima pasakîti, kad atsi-
spindi Lietuvių individualumas. Bet reikia tuo labai
abejoti. Kiekviena atstovų grupė turi savo tikslų.
Ir jie atrodo taip, tarsi politinės grupės ieškotų tik savo
ir savo šalininkų naudos, ir kad bendriejie visos tautos
reikalai joms tiek nerūpėtų. Ira taip ir kitur, pav. Vo-
kietiuose, bet mūsų tauta randasi visai kitoj padėtyj. Ji
kaip tik eina viešojo bendrumon. Todėl politinė atsto-
vība jai daug daugiau reiskia, gâli nulemti krizio išga-
lėjimâ, bet ir tautinės givibės nikimâ.

Ira pasidâriusi ir kita dâr tautos givibės ir vâlios
reiskėja. Žinoma ira Saulių sąjunga. Bet jai reikės
labai akilai mēginti, kokia dvâsia joje išivirauja, kokia
dvâsia kitų tautos givibės reiskėjû ųelpiama ir kokia
slopinama.

Ir labai reikės pamâstîti dėl tų žingsnių, kurie rei-
kalingi tautai išvesti iš paojingo krizio. Gâl tâm bus
apskritai imant ųiejie naudingi:

Žiûrint į atskirus tautâ sudârantius žmones, būtina
juos visokiais būdais, pradedant jaunaisiais mokîti,
auginti ir prâtinti bendruosius dalikus gerbti ir daugiau
vertinti negu savuosius. Kiekvienas turėtų siekti
tikslų virš savo asmens gyvenimo ribų bei
reikalų. Ir nors numanu turėtų būti kiekvienâm, kas
ira gyvenimo prasmė.

Tautinis menas turėtų garbingesniųjû luomų būt
pasitinkamas su ųirdingumu. Turėtų pagaliau liauties
piktasis nutarimas jaunųjû menininkų, o jo vietâ uzimti
ne âklas pagîrimas, bet išmintingasis tautinės grožibės
atidengimas.

Draugingasis Lietuvių sântikiâvimas, kaip jis gîvas
ira mazuose skrituliuose, turėtų atsispindėti ir visame

gyvenime. Ir valdime mūsų tautos netinka pavergian-
tioji svetimų tautų dvâsia.

Apskritai imant, visaip reikėtų rūpinties vîriau-
siai sielos kultûra. Tik taip mes galésime greit,
jeigu neiškilt iš kitų, tada nors priligt kitoms tautoms.
Kitais dalikais mes ilgai, jei ne vis, pasiliksimе użpaka-
lėje. Su sielos kultûra vien mes galésime išgalėti da-
bartinî krizî.

Žiûrint į bendrosios tautos vâlios reiskėjus, ira
bûtina, kad jie giventų kitiems paveikslingais žmonėmis
ir kad jiems dâr daugiau, kaip kitiems, rūpėtų bendroji
gerovė, negu jû patių nauda.

Labai reikalinga, kad jie galėtų suprasti, kas bend-
râjâm tautos gyvenimui svarbiau, o kas ne taip svarbu,
kad jie atskirtų tarp to, kas gâl ira akies mirksniui nau-
dinga ir to, kas pagrindu pasidâro ilgû metų
gyvenimui.

Ir nuolat reikėtų reikšmingojoje vietoje stovintiâm
žmogui atminti, kad tautinio krizio metu ir privatus jo
gyvenimas dera tautos gerui arba blogui: kad žmogus,
kurs nėra augštesnės negu kasdienės dorovės asmuo,
netinka tautai tarnauti svarbesnėj vietoj. Menkos
dorovės žmogus pasidâro augštoj tautos
vietoje ir nenoroms tautos žudîtoju.

Žmonių valdîmas ira tiek lengvesnis, kiek valdios
žmonės ira kilnesni. Ir prieš savo norâ kiekvienas
gerbia augštos dorovės žmogû ir jo klauso. Tiktai
augšta dorovė ira tvirtos žmogaus vâlios
ir gâlios versmė. Iš kitų žmonių reiskiasi tiktai
karštiâvimas.

Visa atbojant, kas tše pasakîta ir kas leista numanîti,
mes tikrai apveiksime paogingajâ krizî. O laimingu
būdu ira mūsųose ir labai dâr daug sveikos tautinės

gīvībēs. Tūli atskiri zmonēs tiki, kad jie išvedo tautâ iš kēblios padēties. Gâl kiek ir reiškē tše vieno antro pasistengimas. Bet atsveriantios reikšmēs turējo ligšol tik didīsis šiū zmoniū skaitius, kursai palaikē ir išaugino savījes veikâ tautine ir zmoniškâ gīvībe.

Bet nēra pagrindo, tuo pasitikint, nieko nebeveikti. Jeigu tik būtū tauta kaip nors aktingiau iš lauko spaudiam, jeigu pātīs kitū tautū dvāsios dār daugiau liesime î savo darzelī, paojus beziūrint didēs. Mums, māzai tautai, daugiau, kaip kitoms, îra priverstinas dalīkas, kad kiekvienas zmogus, kurs tautoj kâ reiškia arba reikštī nori, tikrai pasistengtū gīventi, kaip reikalauja kilnaus zmogaus gīvībēs dēsniai. Tada išeisime tikrai ir iš tautos gīvenimo krīzies. Vds.

□□□□□□□□□□ Pasaulis. □□□□□□□□□□

Prietarai ir mokslas.

Sāko išmintius: Zmoniū mokslas îra îpatingas dalīkas. Jis supasi tarp griežtiausių priešingumū. Kas viename simtmetīje laikoma augštiausių mokslo supratimu, vadinama kitame simtmetīje statiai paklīdimu. Ir antraip. — Šitas zodis ir mūsū laiku vėl pasirodo teisingu. Kiek nesijuokta senūjū alchimistū tvirtinimu, kad jie gālī auksâ padirbti iš prāsto naugio. Šiandien gamtos mokslas îrodinēja, kad toks padirbimas theorei visiškai aiškus. Kelimokslininkai net ir padirbo aukso iš gīvojo sidābro. — Ira visumet zmoniū

tikēta, kad laikas su savo oru, Sviesa, Siluma, ir tt., vienu zodiu, kad kosmaus spēkos daug reiškiâ zmogaus ūpo ir mintiū gīvenimui, kad mēnesio laikai svarbūs sėjimui ir sodinimui, ir tt. Šitos nuomonēs buvo mokslo laikomos prietaringomis. Šiais metais gamtininkū suvažiāvime Vokioj vienas mokslininkas visai rimtai galējo aiškinti, kad, paveikslui, pavāsario laiku, kuomet šiltasis laikas îsigali, kūno judesio jēgos stiprēja, intelektuālo gīvenimo jēgos silpnēja. — Tik neesâ zinoma, kur zmogus savo kūne tū gamtos spēkū pasiekamas. Ir neesâ zinoma,

kurios gamtos spēkos tše kiek reiškia. — Kitas garsus Vokietū mokslininkas jau seniau tvirtino, kad sympatiško dirgšniū systēmo māzgas, plexus solaris, šitiems uzgavimāms esās orgānas. Bet jis ir tikrina, kad jis paveikiamas metafysiniū gālīū. — Tokiu-jau būdu Šiandien jau îra ištirta, kad augmenīs ištikrūjū nelīgiai auga ir veisiasi nelīgiais mēnesio laikais sētais. Senūjū zmoniū nuomonēs liko pateisintos. Ir tik nezinēliai jas dār vadina prietarais. — Net-gī tas tvirtinimas, būk moterū laikū kraujas esās nuodingas, pasirodo teisingu. Gamtos mokslininkai pastebėjo, kad augmenū augimas silpnēja, jeigu to kraujo aplieti. — Minētina Šison ir tai îra, kad zmoniū dēmesis dabar krīpsta î visai kitâ gīvenimo puse. Ligtol zmonēs vīriausiai laikēsi tuo, kâ jie jusnimis paprastu būdu pagauna. Šiandien jie labai gīvai žino, kad jusniū keliu toli ne visa tikrenībē zmoogui apsireiškia, kad gālīma kitaip dār daug daugiau patirti. Ir taip zmonēs didiu aištrumu kreipiasi î užpasaulius. Ir tada pastebi dalīkus, kurie seniau laikomi buvo prietarais. O jie tais nēra. — Zmonēs ir visai be mokslo turi savīje plātūjī zmonijos tūkstantiū metū patīrimais îgītajī zinojimā. Kiekvienas zmogus gaminasi žiūrint î kūnā, î ūpū ir mintiū gīvātā iš neap-

mātomū laikū, o žiūrint î jo dvāsia-sielā, Šiā patiriantījā asmenībe, jis îra toks senas kaip ir pats pasaulis. Todėl zmoğuje îra tiek daug tikrū numānīmū, tiek daug tikrū nujautīmū. Tik tiejie nēra paprastū zmoniū taip apreiškiami, kad galētū būti savo esmėj suprantami. Ir todėl, sprendiant pagal zodius arba pobūdus bei āpeigas, kalbama apie prietarus, o neatsizvelgiama î tū dalīkū esmē. Mokslas vienus kitus dalīkus aiškina ir kitus ligšol nepastebėtus stāto î Sviesā. Bet kitus, visai jū nemēgindamas, jis atmeta, o, kitiems tikrai suprasti, jis zmonēms drumsto sielos akis. — Naujai dabar vėl svarbēja zmonēms zvaigzdiū reiškimas gīvībēs apraiškomis, naujai pastebėtos visokios slēpiningos zmogaus jēgos, naujai pasistengiama iš numirusiūjū visoko išklausi-nēti. Mokslas î visus tuos dalīkus nebeziūri kaip î prietarus. Tatiau labai svarbu žinoti, kad jie, nors daug reiškia, bet ne tū, kas tikima. Paveikslui, zvaigzdēs paveikia tik zemo laipsnio zmoģū, kurs seka savo palinkimus arba ūpus, ir nepaveikia iškilusiojo. Mirusiūjū paklausimas îra tikras paklīdimas, kadāngi mirusiejie ne daugiau žino negu gīviejie. Jiems berods erdvē ne tiek reiškia kiek gīviesiems, bet už tai jie visokius šesēlius laiko tikrenībėmis, ir tt.

Todėl ir reikia labai su atsargumu taip ir tã mokslã ziūrėti, kurs visus vadinamuosius prietarus atmeta, kaip ir ir tãji, kurs pradeda juos savo bũdu aiškinti. Tikrãm gĩvenimo slėpiniũ ištĩrimui reikalinga ištĩmintis. O ištĩmintis tik sušvinta tãm žmogui, kurs jai pasišventia.

Europos Rĩtũ dovana Vakarãms.

Kartais kalbama apie Europos žmoniũ skirtumus. Stãtomĩ Vakarũ prieš Rĩtũ žmones. Ir labai mėgstama Rĩtũ žmones laikĩti menkesnės kultũros. Ira tame daug teisibės, žiũrint vien ir tai, kas dabar laikoma kultũra, bũtent ir intelekto miklinimã, technikos vĩrãvimã, žmoniũ vaikstĩũ, rãstũ paplitimã, ir tt. Nėra tame tvirtinime teisibės, žiũrint ir ūpũ-jausmũ gĩvenimã, ir jũ švelnumã, kilnumã, ir žmoniũ sãntĩkiãvimã. Tũli todėl stengiasi tuos skirtumus pagrĩnduoti gĩvenamu kraštu, žemės plotu, jũros artumu. Bet Rĩtũ žmonės linksta kartais žiũrėti ir Vakarũ žmones, kurie lĩg po prievarta eina savo pareigas, kaip ir nelaisvus žmones, ir didiuojasi tuo, kad jie turĩ daugiau laisvės nujautimo. Jiems rodosi, kad Rĩtai tãm tarsi turėtũ žãdinti supratimã Vakarãms. Sãko, ir Vakarũ žmogus teturėtũ dirbti, kuomet tãm ūpo ira. Neesant ūpo, žmogus ir nieko darĩt neturėtũ. — Taip bũk visumet genijai dirbã. Ru-

suose tãm daug paveikslũ. — Su tokiu tvirtinimu negãlima sutikti. Dãrbã darĩdamas, kad tãm ūpas užeina, žmogus dãr tebėra vaikas. Išpruses žmogus dirba, kuomet dãrbas reikalingas, kuomet jis bũtinas. Ir ūpã jis neatsiziũri. Neleidia ūpui nustatĩti savo gĩvenimã, bet aiškĩam supratimui. Žinoma, kad lengviau dirbasi, tãm turint tikrã ūpã. Bet ira nesupratimas laukti, kol kas-nors žãdĩs šĩ tinkamãjĩ ūpã. Eidamas dãrban, žmogus ūpã pats turi žãdinti. Išpruses, suaugęs žmogus stengiasi bũt valdĩtoju savo gĩvenimo ir savo ūpo. Kurs tikro ūpo lauks, bus priklausomas nuo aplinkumos. Todėl tokia laisvė, kaip jã Rĩtũ žmonės suprantã, ira nelaisvė, arba gãl dãr vaikũ laisvė. — Bet glũdo tame vis dëlto kokios tikrenibės numãnĩmas. Nežiũrint ir ūpã, ira žmoguje lĩg kokios ištĩminties, vãlios, žmoniškumo potvĩniai ir atslũgiai pastebimi. Ipatiai genijai juos aiškiai numãno. Ir jie savo dãrbã pagal tai tvarko. Bet nieko bendro tai neturi su ūpu. Tše jau eina klausimas apie giliausius žmogaus esmės ir gĩvenimo slėpinius. Didĩsis žmoniũ skaitius apie juos nieko nezino. Ir todėl Vakarũ žmoniũ pasidarbãvimas patiũ nustatĩtu laiku vis reiskia augštesnĩ žmogaus paaugimo laipsnĩ negu veikimas iš ūpo. Iš jo išeiti gãli tik netvarka.

Tegul Rĩtai tã laisve sau pasi-laiko, kol nebus priauge tvirtesi-nĩam ir tvarkesi-nĩam gĩvenimui!

Ikãlbinėti arba protinti.

Mũsũ laikais Europoj žmonės tepradeda tikrai sãntĩkiuoti vieni su kitais. Pradeda spiesties ir bũrius, ir talkas. Ir tãm vartoja, žinoma, kalbã. Bet kalbos gãli bũt visokios. Paprastai jos ira ikãlbinėjimais. Pasižĩmi vĩriausiai zodiais, kurie kã-nors griežto pasãko. Ir žmones greit patraukia. Bet nėra tai ilgãm. Kurs ikãlbinėtas kãm pritaras, netrukus, kito ikãlbinėjamas, tojo pusėn stosis. Iš ikãlbinėjimo neišeina tvirtumo. Kur ikãlbinėjimas vartojamas, tše nuolatai pastebėt svĩrãvimas. Mat, ikãlbinėjimas tik sukelia ūpã. O ūpas retai tevirtina protã. Todėl ir toks neramumas ten, kur ikãlbinėjimas ira vĩriausioji susitelkimo priemonė. Visai kitas dalĩkas ira protinimas. Jis žãdina dalĩkui supratimã. Žmogus pritaria kãm-nors ne todėl, kad jo ūpas tam sukeltas, bet kadãngi mãto dalĩko svarbumã. Ir jis todėl neeina su kitais traukiamas, bet savo paties pasirĩzimu, kurs gĩmsta iš aiškaus dalĩko supratimo. Toks žmogus tad ir nesvĩruoja. Kã jis naudingi tikslingi suprãtes ira, tã jis ir vĩkina. Žmoniũ telkimas todėl turėtũ bũt stãtomas ant šito pagrĩndo.

Tuo pasirodĩtũ ir daugiau kultũros. Nebũtũ tiek karštiãvimo ir neapĩkantos. Bet neturėtũme pamiršt, kad ira ir uż protinimo dãr geresnė sutelkimo priemonė, bũtent augštojo žmoniškumo auginimas.

Žmogus ir Žemė.

Žmonės, kurie neturi sãrĩšio su gĩvenamu kraštu, lengvai lėkštėja, tuštėja. Jie pasidãro judriais, bet nėra juose to rimtumo, kurs vertesnĩ žmogũ pažĩmi. Išiziũrėkime tik ir žmogũ, kurs laukuose gĩvena, gãl savo ūkijė, ir ir žmogũ, kurs didesnėj vieto-vej be žemės sklĩpelio gĩvena. Žinoma daug reiskia ir amatas. Bet tã atitraukus, lieka dãr daug, kas padãro žmogũ-laukininkã vertesnĩ uż kitã. Vĩriausiai apsi-reikš ano gĩvenimas su gamta, toliau ir jo nusimãnĩmas, kad žemė po jo kojomis ira jojo. Ištikrũjũ turėtũ viso krãsto žemė visai tautai priklausĩti, kad kiekvienas atskiras žmogus galėtũ save laikĩti jos sãvininku. Bet kiekvienãm ir turėtũ bũti skiriamas nors sklĩpelis žemės. Be žemės žmogus lengvai pakliũva ir kitojo vãliã. Jis tarsi lengvesnis. Lengvesnės ira tad ir jo nuomonės. Todėl be žemės žmogus ir lengviau tampa kitũ ir savo paties — geiduliũ vergu. Vėl-gi tas, kurs per daug žemės turi, lengvai uzsigeidia kitus pavergti. Sitos ir pãnašios

mintis pradeda rodos visoje Europoje veikti. Ir jos be abejonės pradės tautų gyvenime daug reikšti. Gera tai tautai, kurios vaikai bus savo krąšto savininkais. Visas jos augimas, jos kultūros klestėjimas įvys sveiku būdu.

Tautų nūkimo pažįmiai.

Europos žmonės seniau su rūpesniu žvelgė į Rytus. Vakarų žmonių skaitius nebeauga kaip tūlus dešimtmetius atgal. Dār-gi rodosi, kad jų skaitius tūlose vietose mažėja. — Tas matyt Fransijoje, Vokioje ir kitur. Ir todėl vieni-keiti pradėjo ieškoti priemonių, kaip žmonių daugėjimą tvirtinus. Tarsi tai dalikas, kurs gāli būt protāvimu tvarkomas. Iš tokių mąstymų aiškiai matyt, kad tūlos tautos bijosi kartą kitų tautų būt pavaldomos. O baimė yra naujas tām pažimīs. Ji randasi iš silpnumo nujautimo, iš gilaus nujautimo to, kas gāli įvikti. Baimingosios tautos todėl ir labai rūpinasi geru apsiginklāvimu. Ir tuo tik kuoa-aiškiau parodo savo baimę ir savo silpnumā. Stiprėjimui jos dār kitā priemone susimāstiusios yra. Jos žādina īpatiai jaunojoj kartoj piktumā, nekantā prieš tuos, iš kurių jiems rodos gāli pareiti koks pavergimas. Tuo jos tiki tautine gāliā patvirtisiantios. O išeina kaip tik antraip. Piktumas,

nekanta yra ar dantios jėgos. Jos pradeda veikti tše, kur jos sukurstitos. Piktumas ir nekanta sprogina todėl tā talkā, kuri tomis galio mis norėjo tvirtinties. Bet piktumas ir nekanta yra kartu jau ir baimės reiškiniai. Ir vėl tuo duodamas naujas tautos nūkimo įrodimas. Vėl ir sveikoj tautoj nekantos žādinimas sukelia taip-gi baimę. Ir taip tada nekantos silpninama. Tām prieš ramumas, taikingumas yra sveikos tautos pažįmiai. O jų tvirtinimas ir tvirtina tautos sveikatā ir gīvibe.

Mintiū bangos.

Dvāsiniame žmogaus gyvenime yra pastebēt, kaip tše kartais sukūla bangos, kurios nešasi į visas šalis ir užplūsta didi žmonių tūveikā, visā tautā, net visā žmonijā. Tokiū bangū neretai tik sukulia ir atskiri žmonės. Ir iš to, kokios didios yra tos bangos, kaip toli jos nusineša, kaip ilgai jos supasi, matyt, kokia galia buvo jų kelėjās. Kartais yra taip, kad bangos labai augštai sukūla, bet netrukus pradeda slūgti, kol nepranūksta. Kitos išlengvo tvūsta, o jų gamintojui jau senai mirus, jos vis rodos dār didėja, tarsi gālo tām nebūs. Ir taip aiškėja, kiek reiškia dvāsiniame gyvenime vieni kiti žmonės. — To atsimenama ir po ilgū metų.

Įpatiai, jeigu tikras laikas praėjes yra po anū bangū sukūlimo pradios. Tokiū sukaktuviū buvo 1924-mts. kelios. Visas pasaulis atsiminė filosofo Kanto. 200 metų atgal jis gimė Karaliautiuje Balandio 22-d. Jau savo laiku jis buvo garsiu tāpes. Bet po keliū dešimtmetiū jo garsas lig aptilo. Tad vėl pakilo ir vėl silpnėjo. Kantas pats kartā sākė, kad po 100 metų ji geriau suprasia, kaip jo laiku. Dabar 200 metų po jo užgimimo praėjus, vėl daug apie jį yra mās-toma. Ivairiausios knūgos išėjo. Ir net dienraštuoose buvo apie jį kalbama. Kas tokiām atsizvelgimui priezastis? — Immanuelis Kantas, 4-tas āmatininko vaikas tarp 9 broliū ir seserū, augo īpatiai globiamas tikrai maldingos motinos. Eidamas augštus mokslus, jis labai linko gamtos mokslui. Toliau jis tad krūpo į grūnājā filosofe. Pirma jis pasidārė zinomu pasaulio mokslininkāms raštu: Allgemeine Naturgeschichte und Theorie des Himmels (Apskritai nušvietiamoji gamtos historė ir dangaus teorė). Atspausdintas šis rāstas 1755. mts. bet tik vėliau praplites. Tše Kantas mechanistiškām pasaulio ikūrimo supratimui duoda pagrūndā. Ir daug paaiškina, kas nesugriaujama. Bet reikia tše prisiminti, kā jis pats vėliau pasākė, būtent, kad mechanismo princi-

pai neuztenkā paaiškint gīvū dalikū atsiradimo. O tos minties teisibė šiandien vis daugiau išivīrauja. — Toliau Kantas labai griežtai priešinasi okkultismui (mokslui apie pasaulio slėpinius). Išėjo 1766 - mt jo rāstas: Träume eines Geistersehers, erläutert durch Träume der Metaphysik (Vėliū regėtojo sapnai paaiškinti metafizikos sapnais). Ir kā Kantas tše pasāko, yra gana žīmaus māmimo. Vis dėlto pasirodo tše jo ir silpnumai. Jau tai daug reiškia, kad Kantas tūlus kartus pasāko, kaip labai nenorētū patekti pāšaipai, toliau, kad už Svedenborgio rāstus (to vėliū regėtojo) užmokėjes 7 sv. sterlingiū. O tai labai didė summa. Bet sveiko proto žmonėms patartūme ši Kanto rāstā ir toliau svarbiausius skaititi, ir vėl rāstus, kuriuos pirm dabar minimojū yra rāšes. Tada gāl pasidarīs numanu, kiek Kanto māmimas pakiles yra viršum paprasto māmimo Svedenborgio sapnus studijāvus. Kiek Svedenborgis ir nebūtū sapnāves, vis dėlto jo dvāsios gālios buvo kitokios negu Kanto. Jis buvo regėtojas, Kantas manitojas. Regėtojas dažnai apsirinka, bet manitojas maziau pastebi. — Svarbiausieji Kanto rāstai yra: Kritik der reinen Vernunft (Tūrojo išmāmimo krūtika), 1781- mt., Grundlegung der Metaphysik der Sitten. (Pa-

grinduojimas doribių metafizikos), 1785- mt., Kritik der praktischen Vernunft (Veikliojo išmānimo kritika), 1788- mt., ir Kritik der Urteilskraft (Spren-dimo jēgos kritika), 1790- mt. — Kantas mirė 1804- mts. Tik nu-manīt tegālime duoti, kā Kantas žmonijos mānime reiškia. Vī-riaušias jo dārbas ėra tas, kad jis parodo, kā tikrai zinoti gā-lime o kā ne, kas tikras mokslas o kas nemokslas. Kantas, kaip jis patsai sāko, neskelbia systēmos kaip kiti filosofai, bet mokina filosofuoti. Jo filosofā-vimo branduolas ėra ėrodinē-jimas, kad jusnīs duoda mūsū dvāšiai ne tikrēnibe, bet ma-tēriālā, kurī ji apdirba, kaip tai leidia jos mānimo dēsniai, pa-grinduoti jos esmēje. Žmogus pats pasauli kuriasi. „Pasaulis mums ne duotas, bet uzduotas.“ Taip žinojimas ėra pagrinduotas ne jusniū daviniais, bet mūsū mānīmu. Kantas mokino tikru būdu manīti ir geriau vertinti, kā mes savo žinojimu laikome. — Būtina ėra pastebēti, kad jis jokiu būdu neneigē gīvenimo slēpiniū ir giliausiū žmogaus esmēj sukīlantū klausimū teisē-tumo. Tik nēra žmogui gālima ėše galutino atsākimo surasti. Bet jis vertiamas aiškumo ieš-koti. Ir taip jis ė veikimā, ė praktikā ėzengia. Žmogus apsi-reiškia žīmiu būdu mene ir dorovēj. O ėše žmogus Kanto dār

tvirtiau pastātomas sāvīšku. Ir ėše žmogaus esmē savo reiškinius nustāto. Visiems doriems veikimāms dēsniš ėra šisai: „Veiki taip, kad tavo vālios nusistātīmas galētū būti pradu bendrū ėstātīmū davimui“. Tame sākīme tūno garsusis „kate-goriškasis imperatīvas“ (būtinās ėsākīmas). — I Kantā atsišaukia ėvairiausieje žmonēs. Vieni, pa-veikslui, sāko, Kantas būk nei-ges Dievo esimā. O tai ėra ne-teisībē. Kantas aiškino, kad Dievo esimo ėrodīmai nēra ėro-dīmais. Bet tuo jis netvirtino, kad Dievo nēra. Patsai jis tā dār tītia pasāko. Toliau ė jī atsišaukia visi, kurie ėra pasi-dāre mathemātīškā - mechanis-tīškā pasaulio supratimā. Vēl-gi žmoniū dėmesiuī krīpstant daugiau ė paslēptājā esties puse, tūli nori iš Kanto parēmimo. O taip i dvi dali skīla dvāsinē mūsū laikū banga. O kad ir vēl daug māstoma ir rāšoma apie Kantā, jo nurodītos moksloribos tik vēl līg nīksta. Kanto pastātītas rimtasis vidurīs iš kraštū pradeda nutrupēti. Nau-jos mintiū bangos sukīla, ir aiškusis protāvīmas apsiniaukia. Kraštutinumai, būtent matēria-lismas ir idealismas, arba mūsū laiku geriau sākant: okkultis-mas ėsivīrauja. Ir reiks vie-niems kaip ir antriems patarti studijuoti Kantā, jeib nesusi-painiotū niekuose. Tik okkul-

tišmo bangā labai pastiprino paskutiniūjū dešimtmetiū gam-tos mokslo daviniai. Ir nepa-dārē tai tik jie vieni. Kiti veiksniai jau seniau buvo apsi-reiške. Bet jie ne taip lengvai nujēgiami. Jie pagrinduoti žmonijos mintiū gīvenimo struk-tūros pakitimu. Kas tojo prie-zastis, šīson mes nepasakīsim. Bet iš ėše paeina naujoji mintiū banga.

Vadovāvīmas.

Mūsū laiku beveik visur pa-saulīje žmonēs statiai var-zosī dėl vadovāvimo. Kartais net rodosi, kad kiekvienas norētū būti vadovu. Galētū tai labai daug reikšti. Kurs tikisi tin-kamu vadovu būti, be abejonēs māno esās tām gabus. O kas savimi pasītiki, to jegos ir auga, stiprēja. Todėl noras vadovauti galētū būt pažīmīs, kad žmonēs jautia savo gabumus ir kad nori juos ėrodīti ir tvirtinti. Ir aišku, kad žmogus nēra jau peiktinas, kuomet nori vadovauti. Veikiau tie bus menkos vertēs, kurie leidiasi kitū vadioti visai ne-pamanīdami, ar ir vedami tikru būdu. O kad visi norētū vado-vais būti, galētū būt ėrodīmu mūsū laikū žmoniū gīvumu. Bet akīliau pažvelgus, aiškēja dār kita-kas. Daznai tie, kurie nori vadovauti, trokšta visako, bū-tent turto, lobio, smagumo, gar-bēs, tik ne tikrojo lābo kitiems. Ir ėseina, kad jie nori kitus ap-

gauti. Jie ėra pastebēja, kokie kiti neakīlūs, kaip greit ir melais tiki, kurie tokiais visai atvirai pasirodo, jei tik ir menku protu pradedi māstīti. Ipatiai jie ėra pastebēja, kad gālima žmones visai aklaais padarīti juos susiun-dant prieš viens kitā. Tada jie tā laiko geriausiu savo gerā-dariu, kurs pikčiausias zodias moka kitus pastātīti mirtingais jū priešais. Bet todėl ir lengva numanīt rimtām žmogui, kurs tinka ir kurs netinka vadovā-vimui. Kurs kurstīs žmones prieš viens kitā, kurs žādīs ne-kantā, pavīdā, piktumā, kerštā, tas tām netinka. Ir jeigu žmo-nēs tokiū leidia vadioties, tada prieš tikrai tikrajī prāgarā. Vadovāvīmui tinkamasis pasi-žīmēs pirm viso savo teisin-gumu, savo dorumu, išmintimi, rimtumu. Jo māstīmai visumet sieks žmoniū sāndoros, sieks daugiau dvāsinio negu matērinio lābo. Visumet jis pasistengs būt kitiems paveikslu tame, kas ėra žmogaus verta. Jām pirm viso rūpēs, kad žmonēs taptū kasdien žmoniškesniais. Jis neprīzadēs visoko, kas negāli ėvīkti, bet jis žādīs visokius žmoniū labumus ir kilnumus. Jis pasistengs būti vadovu, kaip sāko Plātonas, jeib daugiau būtū tarp žmoniū teisingumo. Bet todėl reikia atsargiām būt, žiū-rint ė vadovaut norintius, ir juos nuteisiant. *Vds.*

Tautū neapsikentimas.

Lietuviū tautos likimas ģra ģġventi ģale keliū didiū tautū. O jai tenka daug iġ jū pakesti. Lietuviū sãntġkiai su Vokietġ tauta, pav., jau labai seni. Nevisumet jie buvo tie pãtis. Dabar vġl labai blogi, ġpatiai Klaipġdos kraġte. Lietuviū stumama kaltġ ant Vokietġ. Ir visa mġginus paprastomis akimis, lġg ir sakġtina, kad Vokietiai ġra kaltininkai. Jie neduoda ramġbġs Lietuviū tautai. Paskutine deġimtimi metū lġg visa dãr kart susikaupġ, kã Vokietiai Lietuviū tautai ġra dãre ġimtmetiais. Ir kūrġsi Lietuviū tautai ġilus Vokietġ tautos atvaizdas. Tūli dabar Vokietġ nekentia. Kiti ġiems vġl vis ir atleidia, ġiūrġdami ġ juos kaip ġ žmones ġpatingos rūġies, kurie kitaip pasielgt nemokã. Tūli berods ir mãto ģale viso blogo ir daug gero. Ira tik dãr ġiems abejonġs, ar Vokietiuose daugiau blogo ar gero. — Bet ġiūrġnt ġ ilgū ãmġiū žmonġjos keliã, dalġkai truputġ atrodo kitaip. Didġ tauta savġje turi ġgimtã pasistengimã augti, plġsties. Todel ġi ir bando kitas, mazas tautas susiurbti. Nġra tai blogas atskirū žmonġ noras, bet prġgimties linkimas. Visoj gamtoj didieġie kūnai pri-

traukia mazuosius. Berods tautū kūnuose randasi žmonġskasis elementas atskiruose asmenġse. O ġãm atrodo toks didiosios tautos veikimas ġiauriu, nezmonġsku. Bet tuomet pasidãro klausimas, kã ġisai reiġkia. ġinant nors kiek apie žmonġjos atsilukġtinimã, apie jos evolūcġ, negãlima tai kitaip suprasti, kaip kad tokie tautū sãntġkiai konors slġpiningo siekia. Tautos paveikia viena kitã, jeib daugiau ġãdinus žmonġskumo prãdã. Tãm nebundant mazoġ tautoġ, didioġi ġã susiurbia, jeigu ġi ġra toliau pazengusi. Ir tai tik tuomet neġvġksta, jeigu mazoġi tauta pasistengia eiti evolūcġs keliu. Sitã ġinant, negãli sukilti nekanta prieš didġjã tautã. Bet neturġtūme tuo tenkinties. Ira būtina, tikromis priemonġmis naudoties, jeib savo tautoġ vġkinus tautos ġãliomis žmonġskumo tvirtġjimã. Didiosios tautos pasielġimas ir jos kultūros turtas tãm ġãli ir turi tarnauti. Visa-tai jau buvo visumet savaimė o ġra ir dabar dãroma. Lietuviū tauta labai daug mokġnasi iġ Vokietġ. Bet nġra tai augġtiausias josios uġdavinġs. Lietuviū tauta turi pati iġsauginti žmonġskumã su savo spalva. To nori žmonġjos evolūcġ.

Tãm turi derġti ir sãntġkiãvimai Vokietġ su Lietuviū tauta. Tas pats dalġkas, ġiūrġnt ir ġ kitas tautas. Visa, kas ġū dãroma Lietuviū tautai, turi bšti aiġkinama, klausiant, kã ġãli reġkti ġis ġġgis, kurs mums atrodo piktu, mūġu žmonġskumo atsilukġtinimui. Tada galġsime veiktġ tikslingai be jokios nekantos.

Naujasis mūġu tautos sluogsnis.

Jau ġis pastebimas. Pagġvenġkime nors tik ir savaite didesnġse Lietuvos vietovġse ar net patiame Kaune! Ir tuoj ġis mums pasidarġs ġġmus. Berods matġt ir ġirdġt tġe daug Nelietuviū. Kartais jau manġt ġali, Kaunas pasaulio tautū rinka. Bet ġ tai neatsġiūrġkime! Nu-eikime tġe, kur Lietuviai ġra vġriausiasis elementas! Lengva tai ġpatinguose vakaruose, o vasaros laiku maudġklġse, pav. Palangoje, kur vġriausiai iġ Kauno sukġliauja žmonġs. Tġe matġti tikro sluogsnio ġġvenimas. Lengvas ġis, vikrus. Iġ vienos pramogos žmonġs bġga ġ kitã. Ir kalba, ġnekasi apie dalġkus, visai taip kaip ir kitū tautū žmonġs. Ir praleidia laikã tais patiais ġaismais, sportais, ir tt., taip-jau apsitaisė kaip anie. Nieko nġro to, kas Lietuvius pazġmi. Nġra to ġilaus pasaulio ir ġġvenimo

pasitġkimo, kurġ pastebime paties prãsto Lietuvos dvãsioje. Tarsi tġe telktūs žmonġs kitū tautū. Tai kartais ir lġg prasi-muġa dãr koks Lietuvos tautos pazġmġs. Palangoje ġsteġgti mokġtojãms kursai. Ir mano pernai patarta apskritai maudġklġs svetiãms svãrbesnio turinio prãmogū surengti. Iġ viso to teliko mokġtojãms ġvairiū mokġlininkū pãskaitos ir vienas ant-ras koncertas. O ġiaip kaip kitur — ġokiai, sportas, farsai, ir tt. — Ne, tik ne kaip kitur, dãr kiek tuġčiau. O tas sluogsnis, kurs tġe taip ġġvena, didiose vietovġse tesia tokġ ġġvenimã tolin. Ir taip Lietuvos tautai auga ġpatinga ġievġ pavirġutiniġkai, tuġčiai ġġvenantiū žmonġ. Sãko, ġie esã Rusū kultūros spalvos. Bet tada dalġkas dãr blogesnis. Nġsa ġġ sluogsnġ sudãro vġriausiai žmonġs, kurie tautos ġġvenime norġtū virġuje bšti. Ir iġ to, laikui pazengiant, turi iġeiti visiġkai kita-kas, tik ne augġtesnġs Lietuvos tautos luomas. ġis nepalġginamai lengvesnis, niekin-gesnis uġ pãti plãtūġi tautos sluogsnġ. Ir toli atkera nuo tikrojo tautos ġġvenimo. Todġl reġkġtū visiems tautietġams rū-pinties, kad nepasidarġtū toks palaidos ġievġs sluogsnis. Visu pasġventimu reġkġtū rūpinties tautos vienumu. ġis turġtū augti kaip tikras sveikas kūnas. Ir

zievė, oda turėtų imti sau givumo iš paties augmens.

Nėra mums užtarėjų pasaulije.

Taip kartą kur nors apie Lietuviu tautą prasitarta. Ar taip ištikrųjų? Daznai taip rodosi. O priezastiū tokiai mūsų pādėčiai ĩra gana. Pasaulis užtaria visumet tai, kas jām kaip noris atrodo svarbiu. Mes maža tauta. Todėl ji nedaug pastebima. Mes žmonių kultūrai žįmaus dār neesame atneše nei mokslo, nei meno sritįje. Ir taip greit to nebus. Bet vienu mes vis dēlto galėtume pasižįmėti. Mūsų tauta rods maža, bet ĩra dabar nepriklausoma. Ji gāli rūpinties tuo, kas tauta greitiausiai padāro verta. Priklausoma tauta skāldoma. Nepriklausomoji turėtų kuo-tvirtesnį vienetā sudarīti. O tai ĩvįksta, kad žmonėse auginamas teisingumas ir tikrasis širdingumas. Mes jį turime daznai jau iš prigimties. — Bet jis neauginamas nuosakiai. Daznai dār griaujamas. O vien iš nezinojimo. Augindami nekantā, vis tiek prieš kā, mes auginame tā jėgā, kuri žmones skiria. Augindami pākantā tarp savės, auginame ir teisingumā ir širdingumā ir pakeliame visā tautos dvāsios paviršū ĩ augstū ir tvirtiname jos vienībė. Lietuviu tauta tuo tampa tada kartu ir

kilni ir žįmi. Ir nebesiliksimė be užtarėjų.

Žįmūs žįgiai kultūroties.

Īra labai daug tokiū žįgiū dār roma. Gāl jau per greit norėtume būti kultūros tauta ir tuo — pasižįmėti. Bet ne visi žįgiai lįgaus svarbumo, ir ne visi lįgaus žįmumo. Labai pastebėtini ĩra vįriausiai du. Lietuvoj labai pasirūpinama dabar mokslo ir sportu. Pirmuoju tur būt norima pasiekti dvāsinio Europos žmogaus laipsnio, antruoju ĩgauti kūno miklumo ir gāl pasirįzimo tvirtumo ir greitumo. Nepeiktina. Bet nereikėtų tuo ir tenkinties. Toks staigus mokslo ĩsitiekimas tegāli būti žįniū susirinkimas. O ne tuo atskiras žmogus o toliau ir tauta pakĩla. Mokslo žįnios dār neteikia šviesos. Patsai žmoniškumo prādas, kurs priima žįniā, turi šviesėti, tada žmogus ĩra pakiles. ĩvįksta tai tuo, kad žmogus žįnias rinkdamas, pats kuriasi pasaulio ir gįvenimo supratimā, neparimdams prie ĩgtūtų žįniū. Ant greitų surinktas mokslas pamuša lengvai žmogaus saviškumā. Mokslo žįnios teturėtų būti priemonėms žmogui savo dvāsioje tvirtėti. Jeigu to nebūs, mūsų žmonės liks ĩvairaus supratimo, ĩvairiū mintiū indais ir daugiau niekas. Supraskime, kad joks mokslas neturi savįje teisībės, neturi

savįje šviesos, jeigu mes patįs jos jame nesukursime. — Vėl-gi sportas reikalauja dār daugiau atsargumo. Kiek jis žmogui ir nebūtū naudingas, jis nepalietia mūsų esmės. Žaidimo ĩvįkiai sužadina tik tā akies mirksnį ĩg kokĩ mūsų jėgū sužiebimā. Kūnas miklintas, bet viduje mūsų asmenībės gįvenimas nepasiekamas. Sportas palieka žmogū ĩg tuštĩā. Todėl būtina mūsų tautai kreipti ākĩ ĩ savo vaikū asmenībės tarpimā. Kurs savo esmėje ĩra brendes, ĩra šviesėjes ir tvirtėjes, kurs ĩra pasiekė tikrā armoningā savo asmens būsenā, tas gįvenime visumet galės pasirįzti tikrām veikimui tikrā akies mirksnĩ. Bet kurs nebus ĩškiles iš ũpū gįvenimo, vis veiks, koks ũpas jame bus sužadinas, nors jis kažį-kiek kart bus sporte laimėjes. Sportas visumet tėra svarbiu dalĩku senėjantiose tautose, ne jaunose. Mes turime vįriausiai akįse turėti žmoniškumo prādo ĩsigalėjimā. Tuo geriausiai kulturosimėsi.

Mūsų pasitikimas savųjų dārbo.

Suprantamas dalĩkas, kad reikia atsargiām būti, stātant trobā. Kitaip ji gāli griūti, kaip nors užgaunama. Mūsų tauta dabar stāto savo gįvātā, ir ĩsitiekia visokio tautinio turto.

Todėl taip-gi reikalinga labai apmāstīti, kas dāroma, o kā reikėtų darīti. — Bet mūsųose randasi ĩpatingas būdas. Mūsų žmonės dazniausiai randa visiškai netinkama, kas dāroma. Mes virstame tikrai krĩtikū tauta. Tiktai, kad labai nutariame, kas mūsų žmoniū dāroma, ir laikoma geru, visai neapsižiūrėje, kas kitū dirbama. Suprantamas dalĩkas. Mes tiktai pradėdame stātomāji tautos gįvātos dārba. ĩgšol neturėjusi savo valdiavos, Lietuviu tauta turėjo, jai kurti ĩeškoties būdā. Ir aišku, kad be klaidū negalėjo darbuoties. Vis dēlto ji pasistātė savo valdiavā. Tai tur būt tik sugėbėjo kā padarīti. Todel ir krĩtikos, kurios visa nutarė buvo neteisingos. Nemātė teigiamojo elemento. O to reikėtų visumet pirma ĩeškoti. Tuomet mes prisidėtume tikru būdu prie tautos gįvātos stātimo ir tuomet turėtume teisės ir pasakīti, kas negera. — ĩpatiai žįmus pasidaro krĩtikāvimas meno sritįje. Meno veikalais mes daugiau kaip kitu-ku kraujame tautos gįvātai reikiamū turtū. Ir būtina, kad apsisaugotume nuo niekū, nuo netikusiū, nelemtū, pūvantiū dalĩkū. Tokie galėtų jau pat pradioje būti mūsų tautos gįvātos griovikais. O mes norime jai gįvībės gālios sveikumo. Todėl būtina ĩra krĩtikoti, spresti. Bet reikalinga teigiamoji krĩtika. —

O kaip mes kartais krītikuo-
jame! Nekartā jau apie tai
rašiau. Apie tai, kas iš kitur
pas mus atnešama, tiktai kar-
tais pasākoma, kad tai niekai,
sukšlės, ir tada gana. Bet kad kas
mūsiškiū ūra kā nutepliāves,
papiešes, parāšes, tai beveik
nesiliaujame ūrodīti, kad tai
niekas. — Buvau dažnai Lietuviū
meno parodose. Ir klausiaus,
kā žmonės sāko. Prastiejie
stengiasi surasti grazu-
mo. Bet „iškilusiejie“ nori ūro-
dīti — savo meno supratimā ir
greiti pasakīti: šis menininkas
— niekis, ans silpnas, tretiasis
neturētū drīsti viešai pasirodīti,
ir tt. Kartā net girdėjau apie
menininkā, kurs tikrai ūra žīmus
ir didio meno žmogus, sākant:
Jo veikalai nėra meno reiškini-
niai. Teisībē, to menininko
veikaluose randasi tūlos tech-
nikos klaidos. Bet menas glūdo
ne tiek formos tobūlume kiek jos
gīvume, veikalo turinīje. — Ne-
svarbu, kā vieni antri sāko.
Berods. Bet jeigu tokia krī-
tika išivīrauja, ji silpnina iš-
lengvo meno augimā. O visū
Lietuviū uždavinīs ūra jī stip-
rinti. Bet tai tik tuo dāroma,
kad pasistengiam išvīsti, kas
meno veikaluose ūra svarbaus,
ūra meno esmės. Savo pastebē-
jimu mes tājī tarsi gaivīsime ir
net iš nepavīkusios formos iš-
trauksime ū atvirumā. Ir taip
tad prisidēsime visi prie tautos

gīvātos stātīmo ir jos turtū
gaminimo.

Reikiamiejie ir nereikiamiejie dalikai.

Lietuva iš kitū tautū visoko
parsitraukia dvāsiniai sri-
čiai ir jusniū sritiai. Lietuviuose
turi būti taip kaip ir kitur. Tada
ir mūsoji bus kultūros šalis.
Taip dažnai mātoma ir nepa-
mānoma, kad mes kiti esame
žmonės ir todėl turime kitokiū
reikmeniū. Mūsū kultūros laips-
nis ir mūsū kultūros varsa
skiriasi žīmiai nuo kitū. Mes
turime savo gīvenimo dėsnius
ir turime jais tarpti. Rods gā-
lime priprasti prie kitū gīvenimo.
Prātinti buvome net šimtmetiais.
Bet dabar laikas gīventi savo
dėsniais ir savo gīvībės rhytmu.
O tā suprāte, visumet turētūme
klausti, parsitraukdami iš svetur
kā-nors: daigtā, ūprotī, mokslā,
ir tt., ar jis mums ir reikiamas
ar nereikiamas, būtinas ar nebū-
tinas. Tik tuomet mes aug-
sime, kaip mums leista, ir tap-
sime gīva žmonijos šaka.

Kultūros žīmiai.

Ir turtū, matēriiniū turtū, su-
krauti Lietuvoj gāli būt svarbu.
Todel ir vertiasi tūli Lietuviai
visokiu būdu. Bet ar ir dāro,
kaip tai žmogui pridera, tā rei-
kētū visumet apmātīti. Kad

kitur taip dāroma, dār nereiškia,
kad tai žmoniskai darīta. Tik
pamanīkime, kad kitur rodos
labai svarbu gīvulius penėti.
Žinoma, ir tūli Lietuviai laikīs
tai reikalingu ir naudingu dārbu.
Nutukusi kiaulē, nutukes jautis
turi daugiau taukū, riebumū.
O tai naudingi dalikai. Tām
tad ir tukina gīvulius ir spar-
nuotius. Didesnius grūdus ir
nori laukininkas turėti, kad sēja.
Bet ar tai ir tikslinga bei pro-
tinga, tai klausimas. Tik pa-
manīkime, ir Lietuvoj jau ran-
dasi ūstaigū, kur, pav., žāsīs,
suvarītos ū tām tikrus tvartelius,
penamos, kemšamos. Jos tunka
ir brangiau kaip kitos parduo-
damos. Rodos ir nieko tame
nebūtū nuostabaus. Tai pa-
prastas dārbas, tik platiau ir
nuosakiau dāromas. Bet tu-
kimas ūra — liga. Ar tai dār
niekas nepamānē? Tai kā
žmonės dāro! O tokiu ne-
sveiku maistu jie dār-gi maitinasi.
Toliau pažvelgkime ū ūstaigā,
kur žāsīs tarsi sukimštos, ir
žvelgkime ū pievoj pasigānantī
žāsū būrī! Ar nenujautiama,
kas gražiau? Ar nenujautiame,
kur žmoniskiau pasielgiama,
žāsīs vienaip ar antraip laikant?
Gāl dėl šito tūli tik nusišīpsos.
Bet aš rodau ū neva kultūros
krīptī! Rodos ne tiek svarbu
matēriiniū turtū krauti, kiek žmo-
niškumo atjautimā opesniu iš-
laikīti.

Dainos diena.

Iviko ji šiais metais 23— ir 25—
Rugpiūtio dienomis. Vieta pri-
ruošta labai tikslingai. Daināvo
3000 su viršum dainuotojų, mot-
riškū ir vīriškū. Klausēsi gāl
30 000 žmoniū. Lītus padārē,
kad antroji koncerto dalis turėjo
būt vīkinama ne kaip norēta
24— Rugp. bet dienā vėliau. Ira
tai svarbu pastebēt. Tokie atsi-
tikimai turi dažnai simbolo
reikšmės. — Tautiniū žvilgs-
niu ta dainos diena buvo labai
svarbi. Neabejojimai aiškėjo,
kiek Lietuviū kalbos skambē-
jimas Lietuvoj ūra išgaljės.
Lietuviū kalba, kuri penkis
metus atgal dār tik lėtai tebuvo
tariama, dabar līg jūrū ir vėtrū
bangū buvo nešama. O kalba
ūra tautos gīvībės reiškinīs.
Dainos Diena buvo tokiu būdu
jos patikrinimas. — Kiek kitaip
atrodo ji menu žvilgsniu.
Berods buvo ta diena pirmoji
Lietuviū tautoje. O pradia
visumet sunki. Todel reikia
džiaugties ir tuo, kas pasiekta.
Tiek dainuotojų suvesti ū vienā
bendrā chorā ūra didis dārbas.
O choras daināvo, kad visū klau-
sītojų širdīs suvirpėjo. Gālīma
todėl dār tik pasakīti, kas rodos
turētū kitām kartui būt atbo-
jama. Dainū Dienā dainuo-
jamos dainos turētū būti su-
rinktos atskiroj knīgoj, jeib vi-
soj Lietuvoj ir kitur jos galētū
būt dainuojamos visu laiku līg

bus ruošiamą naują Dainų Dieną. Bet todėl tos dainos ir turėtų būti parenkamos su tikru pasišventimu. Ši kartą lig numanīt, kad tie, kurie dainas parinko, nebuvo pilnai numāne, kokiā reikšme tokia diena turi visai tautai. Ir žodių ir gaidų žvilgsniu jai turi būt renkama tikta, kas ėra tikrai verta, svarbu. Menko turinio dainos turėtų būt vengiamos. Jos tinka mažiems koncertāms, bet ne tokiai tautos dienai. Toliau būtina atsižūrėti ė gaidas, ar jos ir tinka didiām chorui. Tūlos dainelės tik gālimos mažām. Šikart, rodos, nepamāstīta apie tai, ar parinktos dainos gāli būt dainuojamos didios masės ar tik mažos, ar jos geriau skāmba ore, ar sālėje, ar kambarėje. Neparaina tše ė klausimā garsus ir tīlus daināvimas, bet gaidos pobūdis. — Daug ir reiškia, kaip ėra pavike 2-4- balso pritaikinti gaidai. Dainelė: Kām šerei žirgelī, turėtų naujai būti priruošiama 4 mišriems balsams. Taip kaip ji dainuojama buvo, kiti balsai ėra tikras stabdīs lengvai ir drāsiai sklandantiai gaidai. — Pagaliau labai svarbu, kad chorū vedėjai rūpintūs geresniu žodių tarimu. Visi vokālai daug per daug gaminame priešakij burnoje. Ir kartais ne daināvimas, bet plerskimas girdisi. Ipatiai reikalinga gerai ėstarti paskutinius vokālus.

Visai nelietuviškai ėra tarti žeme, tāvine (!), kur reikia sakīt žemė, tėvīnė. Bet tše dār rodos daug pavargšime, kol suprasime kad reik ir savo kalbos žodius gražiai tarti. Pasiklausiau garsiausiųjų mūsų dainininkū ir dainininkū. Gražiai jie taria žodius Italū, kiek dār ir Anglū, Fransū net-gi Vokietū kalbos, bet blogiausia Lietuviū kalbos žodius. Apie Rusū ir Lenkū kalbas spresti negaliu. Aišku, kad Lietuviū kalbai dainininkai nėra dār išaugine reikalingojo skonio. Kā šišon tvirtinu, gālima patikrinti studijuojant gramofono dainas, dainuotas mūsų dainininkū. — Tai tše dār reiks tikro pasistengimo. Bet tikiu, kad būsimājā Dainų Dienā bus jo jau pastebēt.

Laiko praleidimas.

Kiekvienas žmogus nori gėvas išlikti. Gėvėbė jām brangiausias dalėkas. Visa jis stāto uz jā. Bet gėvėbė tarsi māstojama laiku. Ir kuo laikā praleidi, tuo savo gėvėbe stiprini arba silpnini. Todėl laikas turėtų taip-gi būti brāngiu dalėku kaip pati gėvėbė. Bet kaip tūli žmonės jī praleidia? Platioji minia gėvena vāroma reikalū. Vāroma ji laikā praleidia dārbu, nevāroma ilsis, arba dāro, kas sveikātai kenkia, kas gėvėbe silpnina. Bet apskritai imant, liaudies žmonės savo laikā pildo dārbu. Kitoks dalėkas tše, kur

žmonės uzimti dārbu tik kelias vālandas dienoj ir tad gāli darėti, kas pamėgsta. Tokie žmonės dažnai nežino, kā pradėti. Jū laikas liekasi be turinio. Jiems nesvarbu, kuo jis nueina. Kad tik nebūtū nuobodu. Ir taip tai imasi visokiais niekais. Visai neparaina jiems ė gālvā, kad žmogui priderėtų kitaip laikā praleisti. Kiekviena vālanda, kiekviena minūta turėtų žmogui atnešti svarbū turinī. Nėra tai negālima. Nezinodamas, kā pradėti, imki knėgā! Svarbiā knėgā gālima kartotinai skaitėti. Visumet dār bus randama, kas pirma nepastebėta, kas seniau nebuvo aišku. Reikėtų žinoti, kad tūliems žmonėms ėra kankinė laikā visiškai tuštias niekais praleisti. O tai ėra kilniausieji. Kurs laikā tuštumu praleidia, ėra pats tuštias. Kurs laikā svarbiais dalėkais praleidia, patsai svarbėja. Norėdami, kad mūsų tauta taptū vertesne, būkime vienas kitām paveikslu laikā tokiu būdu praleist, kaip tai žmogui ir pridera.

Lietuvos valdininkai.

Jauna ėra Lietuvos valdiava. Jos valdininkai todėl ir visi dār naujokai, nors dažniau Lietuviai. Bet valdininkai labai svarbus elementas. Jie ėra valdiavos tvarkos ramstiai. Kokie bus valdininkai, tokia bus ir tvarka ir

visa valdiava. Todėl jie turėtų būt išrinkti žmonės, žīmaus darbštumo, tikro sąžiningumo. Turėtų nuolatai jausti, kad jie žmoniū gerui pastatīti, kad jie kitiems patarnauti pašaukti, o ne, kad jie žmoniū ponai. Ir turėtų atjausti tai labai garbingu dalėku. Bet todėl ir menkiausias valdininkas neturėtų būt dvāsioje nuskures, neturėtų dėkas vālandas praleisti niekais ir tuo tuštėti, bet dvāsiai turtū kraudamas. Vėl-gi pareigos vālandas turėtų praleisti su pasišventimu. Niekumet neturėtų pamanīti: žmonės gāli laukti, mat, svetias atėjes, bet žmonės turi teise reikalauti kuo-greitesiojo patarnāvimo, svetias gāli laukti. Sąžiningumas šiuo žvilgsniu turėtų kuo-daugiau jaurtėti. Tada ir valdiavos turtas bus daugiau branginamas. Bet reikėtų valdininkus ir matėriāliai gerai aprūpinti. Tada būtū lengviau ir parinkti sąžiningiausius žmones ė valdininkus. Tuo tārpu visa-tai sunku. Lietuva vargšė. Ir tūli valdininkai todėl dirba sąžiningai, dirba uz menkā algā, žinodami, jeigu Lietuva kiek praturtės, jū padėtis ir pagerės. Bet tuo tārpu pirmasis ir svarbiausias augštesiausiųjų valdininkū uzdavinis šis: Būti visaip geriausias pavėzdiais kitiems ir juos nuolatai uzveizdauti.

Tautos atsiminimai.

Buvo jū Siais metais tūli. Lietuvių tauta atsiminė, kad Vilnius tūpo vīriausia Lietuvos vietove 600 metų atgal. Ji atsiminė spaudos atgavimo 20 metų atgal. Atsiminė Kudirkos mirties 25 mt. atgal. Ir tt. Bet kaip? Gāl tūliems tai nepasidārē žīmu. Vilniaus istorē reiškia Lietuvių tautai jēgū sukilmā, kurs siekē politikos gālios. Spaudos atgavimas buvo vaisius Lietuvių atsistojimo ant savo teisiū. Kudirkos mirtis buvo baigimas tautai pašvesto žmogaus āmžiaus. Visi šie īvīkiai traukia žvilgī ī tautiniū jēgū gīvumā ir stiprumā. Ir to atsimenant, jos turētū tarsī naujai pradēti plūsti. Bet gālime visaip atsiminti. Jausmingai arba vālios pasirīžimu. Mes dažniau linktame atsiminti kaip lyrikū tauta. Drāmos žmonēs atsimena kitaip praējusiū īvīkiū. Laikraštiū rašiniai tai aiškiai parodo. Atsiminimai neturētū žādinti tik jausmus, bet aiškū pasirīžimā, ir turētū vāliā tvirtinti. Tik tuo jai teikiama galia iš senū laikū.

Māžmojis, bet reikšmingas.

Skaitiau kartā lietuviškā laikā, rašitā del kokio-nors valdios reikalo. Ir vos supratau, ko tše norēta. Tiek daug tše buvo: turiu garbēs prašīti, turiu garbēs priminti, turiu garbēs atsakīti, ir tt. O pagaliau ir

patiām teko tokiū laiškū gauti, kuriū rašytojai tiek susikaupia garbēs, kad jū reikalo už tiek garbēs vos bematīti. Manau reikētū žmoniškai rašīti, trumpai, aiškiai. Bet tame pirma turēs gāl valdia savo valdininkāms īsākīmā duoti. Valdiai einant žmoniškais takais ir kiti juos seks.

Sveikātos klausimas Lietuvoj.

Žinoma, kad ir juo pasirūpinama. Ira tam visokiū īstaigū. Statiai stebētina, kiek Lietuvių tais keliais metais jau padarīta. Dār-gi matīti, kad kas dien su didesniu pasišventimu dirbama, jeib Lietuvoj žmonēs ir liktūs sveikais. Mokslas tām imamas berods vīriausiai iš kitur. O iš to ir pasidāro, kas taisītina. Mes Lietuviai turime tokī sveikā numānīmā tām, kas natūrālu o kas ne. Kas natūrālu, īra be abejojimo tat, kas sveikātai naudingiau kaip tai, kas nenatūrālu. Vienas tuo žvilgsniu atbotinas dalīkas īra skiepījimas. Senai jau tikrinama, kad jis būk apsaugojās prieš rauples. Dabar jau skiepījama dēl īvairiausiū ligū. Skiepījimu ī žmogaus kraujā leidiamas skīstumas, kurs dažniausia gīvuliuose dirbtinai gamintas. Pānašū skīstumā žmogaus kraujas dirbasi, kuomet jis užgautas, kām-nors nuodingū īsituošus ī jī. Skiepījimu sve-

timo kraujo skīstumas īleidiamas ī žmogaus kraujā, jeib jis liktū apgintas nuo ligos. Taip tiki tūli mokslininkai ir gīdītojai. Nuostabiai daug īra mokslas apie kraujā ir sužinojes. Bet abejotina tatiau, ar jo spėjimai tikri. Patirta štai kas: 1921 ir 22—mts. Sveicoj susirgo 1468 žmoniū, kuriū mirē 9. Sveicoj beveik visai neskiepījama. Austrālijoj 90% visū giventojū nēra skiepījami. Rauplēs užniko žmones 1913—mts. Susirgo 1016, nē vienas nemirē. Warnsdorfe Tšekioj, kur vos kelintasis skiepītas, buvo 1919 rauplēs. Dresduose, kur kiekvienas žmogus nors du-kart skiepītas, 1918—19 mts. taip-gi buvo rauplēs. Ten tesusirgo 656 ir mirē 52, tai 7%, Dresduose susirgo 841 ir mirē 114, tai 13,5%. Sveico kantone Glarus žmonēs neskiepījami. Tše rādosi rauplēs, niekas nemirē. Bet pradėjo tūli šaukti, kad reikiā skiepīti. Ir buvo su prievarta skiepījama. Tada 5 skiepītūjū žmoniū mirē. Išeina iš to, kad skiepījimas paojingesnis už ligā. — Anglijoj mirē met. 1918—1920 neskiepītū vaikū neturintiū dār nē 5 mt. 25 rauplėmis, skiepītū 111. — Negāli būt kitaip. Sveikām protui skiepījimas atrodo ne vien nenatūrālu dalīku, bet statiai netikslingu. Geros sveikātos žmogaus kūnas, īskiepītus nesvarumus vėl išmeta, bet silpnos sveikā-

tos kūnas to neīstengia ir kaipšta. Todēl skrofulosa arba tūberkūlosa sergantieji nepagīdomai suserga, bet ir pasigaunantieji taip-gi nepagīdomai suserga, kad skiepījami. Dabar ir Lietuvoj tur-būt privertia žmones skiepīties leisti. Aš už tai kita-kā užmanītiau. Lietuvoj reikētū īvest īstātīmā, kuriuo tām tikri gīdītojai turētū kas mėnesī arba ir kiek retiau vienā kartā valdiavos apmokami kiekvienus namus svarumo žvilgsniu mėginti ir žmones, jei reikalas, priverst nuodugnai apsivalīti. Tai būtū žmoniška ir daug naudingiau, negu žmones skiepīti. Kas akis turi regėjimui ir proto sprendimui, tas žino, kad skiepījimas īra beveik toks-jau prietaras, kaip paikutiū mėšlū ir kitū nesvarumū vartojimas prieš ligas. Tokiu būdu mūsų tauta tik užkretiama ligomis. O mes turētūme drīsti savo protu naudoties. Svarumas ir išmintingas mitimas bei gīvenimas īra geriausia apsauga nuo ligū.

Lietuvos teātras.

Apie teātro svarbumā jau nekartā rašiau ir kalbėjau. Ir-gi apie tai, kiek māza Lietuvių tautai ši kultūros priemonē gero padāro. Tūlū rodos dar nenumanīta, kā teātras tautai galētū būti. Bet kiti tā jau mato. Isteigta metus atgal

keliu žmonių Kaune Tautos Teatras. Žvelgiau su abejojimu į jį, kaip ir į senesnį jo draugą Vilkolakį. Ir tildamas sėdėjau ir žiūrėjau į jo vaidinimus. Tai išlengvo niko abejonė. Berods daug dār ĩra, kār tše reikėtu gerinti. Bet negālĩma nepastebėt, kad Tautos Teatro žmonės ĩra savo menui tikrai pasisvente, kad jie ĩra geriausiųjū norū ĩr žĩmiū gabumū ĩr pagaliau, kad jie ĩra menininkai, kurie numāno, kas tautai reikalinga, ĩr kas ĩra tautinis menas. O kaip jū dirbama! Kaip jiems prisieina vargti! Tatiau jie nenukrĩpsta nuo savo ideālo. Bet nei Lietuviū dauguma, nei Lietuvos valdia jū rodos nešelpia. Teisibė, valdia turi savo teatrā.

Tik reikėtu žiūrėti blaivomis akimis ĩ vieno ir ĩ antro teatro pasistengimus ir dārbus. Tada tur-būt ir ĩvertisime abu geriau. Ir šelpsiame pasistengimā kuodaugiau teigiamai tauta pasirūpinti.

Mokslininkas Kazys Būga pabaigė 2-Gruod. š. mt. savo āmziū. Koks nuostolis tuo Lietuviū tautai pasidārė, negālĩma dabar jau pasakĩti. Kaip nė vienas šiaip jis pažino Lietuviū kalbos zodius. Ir todėl jis daug būt galėjes padarĩti mūsū kalbos dvāsiai aiškinti. Nematĩti, kas jo vietoj galėtū stoti. Ir tik nujautimas, kad mūsū tauta eina šviesop, gālĩ švelninti nuliūdĩmā dėl šio tautinio nuostolio.

Vds.

□□□□□□□□ Pasikalbėjimai. □□□□□□□□

G. J. Ar žmogaus asmenībė gĩveno pirm jo użgimimo? — Visi ĩsmintiai ĩs seniausiųjū lig mūsū laikū tai tikėjo. Bet ĩrodĩti tai negālĩma, tik patirti. Reikia gĩvu tapti augstesnėse negu jusniū pasaulio būsenose, tuomet aišku, kad žmogaus asmenībė āmžina.

Kār ĩra dāvusios žmonijai ĩvairios tikĩbos? — Ir kuri didiųjū ĩra geriausiasioji? — Tikĩbos, žmoniškios sielos sātĩkiāvimas su

esties pagrindu, su Dievu, ĩra vartai augstoms gālĩoms ĩsilieti ĩ žmogaus esme. ĩs to pasidārō jos šviesėjimas, stiprėjimas, didėjimas. Kār paprastai tikĩbomis vadiname, ĩra mokslai, kaip patĩrus tikrajā tikĩbā. O jie turi tiek vertibės, kiek žmogus ĩstengia jomis naudoties. Kuomet žmonės nebemoka tai padarĩti, kiti mokslai kartais jiems geriau gālĩ patarnauti. Todėl tikrai imant, kiekviena tikĩba savo vietoje ĩr savo laiku

didiausiasioji. Mūsū laiku paprastai Kristaus moklas augstiausiai stātomas.

Ar apsivedimas žmogui naudingas? — Žmonės apsiveda vertiami tikrū prigimties jėgū. Jos veiklios mergaitėse kiek ankstiau kaip vaikuose bet vėsesnėse šālīse vėliau kaip šiltesnėse. Mūsū šālīse mergaitės ĩsaugusios tarp 16—21 metų, vaikinai tarp 18—24. Bet ĩstekėt, kaip sāko zinovai, mergaitėms patartina, jeigu tai kiek ir reikštū, po 24— mt., vĩrāms apsivest 30— metų pasiekus. — Apsivedama paprastai gaminimui. O tai ĩra prigimties, ne žmogaus dalĩkas. Bet daug ĩs to jām pareina žmoniškām ĩsigalėjimui ākstinū. Nieks taip žmogaus sielos nepavergia kaip gimties palinkimai, ĩpatiai, kad su jais jau susijunges ĩra gašlumas, kurs randasi, kuomet gimties patĩrimas ieškomas, vārant patirto smagumo atsiminimui. Šĩ vārĩmā dažnai sekdamas, kūnas pagaliau taip-gi kentia. Bet dvāsioj šviesa visumet kiek apsiniaukia. Tik menkos dvāsios šviesos žmonės to nelabai atjautia. — Abiem žmogaus lĩtim kĩla linkimas ĩ vienas kitā (kiti kalba apie meile, o tas zodis tše nepritinka), kuomet tām tikros kūno liaukos pilnos ĩra diegū. Juose susikaupusios ĩra augstiausios kūno jėgos. Todel tas jėgas neaikvojus, bet savo

kūne palaikius, žmogus (mergaitė, bernelis) pasilieka žĩmiai gražus ir sveikas. Vaisinimo jėgos, nemetamos šalin, vėl tenka visām kūnui. ĩpatiai smāgenīs labai tvirtėja ir pasidārō tinkamos smulkausiems ir giliausiems mānĩmāms patarnauti. — Gĩvenimo draugā geriausiai pasirinks tas, kurs nieko nerinks, bet skastiai, kilniai, dorai gĩves. Tuomet jām saivaime atsiras tikrasis antrasis, tikrojj antroji.

A. S. Kas ĩra spiritizmas ir ar verta juo użsiimti? — Apie spiritizmā jau seniau rašĩta, būtent 2- Darbĩmetĩje. Bet dalĩkas toks, kad dār kart rašĩti ne bus be svarbumo. Latĩniū zodis spiritus reiškia dvāsia. Spiritizmas būtū tada sātĩkiāvimas su dvāsia ir-gi mokslas apie tai. Bet žmonės, kurie spiritizmu użsiima, tiki, kad jie sātĩkiuojā su numirėliais, reiškia su vėlėmis. Šitoks jū tikėjimas seniau buvo tūlū statiai pasiepiamas. Bet ir-gi šiandien gana daug žmoniū dār māno, spiritizmas esās grĩnas žmoniū prasimānimas. Bet nėra taip. Kas kartā mātes, kaip stalelis kilnojamas, kaip kedės juda, apvirsta, traukiamos arba stumiamos, ir tt., o nėra rimtām tĩrinėjimui regimos priezasties, tas taip nebesāko. ĩra berods visokiomis gudrĩbėmis pānašūs dalĩkai vāromi, bet tai atbojus,

lieka dār visokie veikimai, kurie dāromi nepaprastu būdu. Tūli todėl kalba apie numirėlius. Pātis spiritistai tvirtina, kad apsišreiškia tiktai gyvenusiųjų žmonių vėlės. Pātios jos sākantios, būk esantios vėlės garsiū ar artimū žmoniū. Joms apsišreikšti naudojamus paprastai motriškos, kurios lengvai netenka sąmonės. Ir iš tokios būsenos tada kalba ir veikia. Tik tas kalbėjimas ir veikimas nepareina iš ju asmenībės, bet iš tū tariamųjų vėlių arba, kaip ir sākoma, dvāsiū. Ira žmoniū, kurie regi dalikus, paprastai žmoniū akims neprieinamus. Tokie žmonės kartais tvirtina, būk visokios „dvāsios“ tikojuantios žmones užnikti ir jų kūnus pagauti savo tarnībais. Tuomet užniktiejie jautia līg kokī sunkumā, slėgimā. — Mano supratimu dalikai, štai, kokie. Visumoj ira visokiū rūšiū jėgū - gāliū. Žemiausios rūšies jėgos ira rištos prie stambosios matėrės. Ira tai fizikos spēkos. Bet ir jų ira jau ir tokiū, kurios gāli tai susidēt su matėre, tai vėl ir šalinties. Elektriška, pav., gāli sravėti viela, bet ji nėra amžinai su ja sujungta. Toliau ira dār smulkesniū rūšiū jėgū. Žmogui pažįstamos ira vīriausiai tos, kurios jām jautiamos kaip jo geiduliai, troškimai, ūpai, tada ir mintis, svajonės, ir kt. Šitoms jėgoms atplau-

kiant, žmogus tiki, jos esantios jo turtas, jām prigimtas. Istikrūjū ir ira tūlos tokios būsenos su jo kūno įpatibe sujungtos. Toms jėgoms sukilant, jis todėl ir tiki, patsai geidiās, trokštās, protaujās, ir tt. Žmogus paprastai ir pasilieka sąmoningu, toms jėgoms iš jo asmens apsišreikiant. Vien tik jo sąmonė kiek pakinta, Sviesėja arba tamsėja, vienaip ar antraip mirga. Bet žmogui savo esmėje kiek patarpus, jām aiškėja, kad kartais ir bando jį patraukti kitos jėgos, kurios paprastai negāli jungties su jo asmenimi. Ivīksta tai, kad žmogus tām duoda priekabę, kreipdamas savo dėmesį į tām tikrā dalikā arba veikimā. Tuomet žmogū pagaua jėgos, kurios jį naudoja visai nepaprastiems darbams ir dažniau jį zemina. Žmogus jautia tuomet, līg pakliūvās į kokiā verguve. — Bet jėgos, kurios spiritismo patirimuose rodosi, ira dār visai kitos rūšies. Jos priklauso kitām esties skīriui ir ne tām, kuriame pastebima regimoji gīvībė ir tos spēkos, kurios jai tarnauja. Todėl anoms jėgoms pilnai apsišreikšti, nebetinka, kad žmogaus asmenij veikia dār ir jo asmenībė, žmoniškoji dvāsia-siela. Ji todėl ir pabriaujama iš žmogaus asmens. Pastebėti tai tame, kad nebelieka žmogaus, bet vien gīvasis jo kūnas. Žmogus ira krites,

keip sākoma, į „transā.“ O tada jį užnikusi jėga gāli daugiau ar mažiau jo kūnu naudoties savo tikslāms. Iš žmogaus asmens tuomet visaip kalbama ir veikiama. Paprastai ira tos kalbos ir tie veikimai tikri niekai. Todėl ir galėtume apie tai kalbēt kaip apie zaidimā. Bet dalikas daug sunkesnis. — Žmogus tām gīvena, kad vis geriau būtų valdītoju savo namū, tai esti savo asmens ir visū savo jėgū. Kuomet jis leidia visai kitai gāliai naudoties jo kūnu, o ne tik laukutine prievarta, bet iš vidaus, tuomet jis netrukus nebetenka savo nuosavībės. Ivīksta tai taip, kaip kad žmogus leidia kitiems gīventi jo namuose, o tie jį pagaliau iš jų iškrausto. Taip tad ir išeina, kad žmogus netenka savo kūno. Paprastām supratimui rodosi, žmogus esās gīvas, tik netekes — proto. Tai kartais ir līg būtų visai sveikas, tada ir vėl apsiniaukes, kol ne pagaliau visiškai lieka be-aiškumo, be išminties. Jo kūnas ira patekes į svetimū jėgū tarnībā. — Ira tai labai dažnai spiritismo bandimū vaisiai. Todėl labai patartina, neužsiimti tokiais dalikais. — Tvirtinimas, kad minimosios slėpiningosios jėgos esantios visumet numirėliai, nėra teisingas. Paprastai neapsišreiskia numirėliai. Ir išsiūrint į tuos niekus, kurie

spiritismo experimentuose pastebimi, telieka sakīti, kad tai negāli būt išmintingū žmoniū darbai, bet kvailutiū. O kad tokios „dvāsios“ ir sāko, esantios Shakespeare'o, Goethės arba kito garsaus žmogaus dvāsios, vis dėlto aišku, kad tai melas. — Dažniau žmonės apgobiami ir slėgiami visokiū jėgū karštiāvimo laikais. Todėl žmonės tada ir visokius paikumus dāro. Ir jiems patartina, neišleisti į tokiā būsenā ir dėmesį kreipti nuo to, kas gāli pikinti, kas žādina kokī geidulį ar troškimā. — Numirėliū jėgos dažniau apsupia gīvenantius žmones įpatiai karo metu ir po karū, ir todėl tokiais laikais žmonės kuo-daugiau turētū saugoties nuo spiritismo bandimū. Karo metu daug žmoniū žūva, neišgīvene. Psychinės ir dvāsinės jų jėgos ira tada dār līg rištos prie kūno gīvenimo ir, neturėdamos kūno, stengiasi užimti kito žmogaus kūnā. Taip dāro ir jėgos teismo žudītojo žmogaus. Todėl patartina, žmogū žudī nezudīti, bet līg gīvos galvos kalėjime laikīti. Kalėjime jis ne toks paojingas, kaip žudītas. — Panašiai kaip spiritismo bandimāi veikia hypnotismo darbai. Jie todėl taip jau kenksmingi. Jie ir-gi silpnina žmogū jo esmėje. Kad kartais mokslo žmonės hypnotismā skelbia naudingū gīdimui

ir auklėjimui, tai vien todėl, kad jie tuose dalikuose tikri tamsuoliai - nezinėliai. Todėl jeigu kas nori sveikas likties, jeigu nori, kad Lietuvių tauta sveika išliktų, tevengia spiri- tismą. Labai geistina, kad tos ligos nepaplistų Lietuvių tautoje.

A. B. Ar ne per augštai sfātoma kartais Vokietiu kultūra? Norint taisingai sprest apie kokios-noris kultūros verte, reikia būti ne vien protingu ir išmintingu, bet ir turiningo mokslo ir neapsiniau- kus kokiū nors ūpu ir karštiā- vimu. Pirma berods žinotina, kad nėra absolūtios kultūros. Kiekviena tauta kuria savo kul- tūrą. Negali nė viena skolinties kultūros iš kitos tautos, nei kitajai kultūrā teikti. Kiekvie- nos tautos kultūra yra visai įpatingas žmoniškumo reiškinis. Todėl ir negali vienos tautos kultūra kitosios kultūrā pava- duoti. Bet todėl ir negalima sakīti, vienos tautos kultūra esanti augštiausioji. Nėra kul- tūros tokiu būdu paliginamos viena į kitā. Tiesa tiktai yra,

kad viena yra turtingesnė, kita vargingesnė, viena rīškesnė- sviesesnė, kita drumstesnė- tamsesnė. Toji bus turtingesnė ir rīškesnė, kurios kūrėjai darbš- tesni uz kitų kultūrų kūrėjus. Vokietiai yra šauniai darbštus. Atitinkama todėl ir yra jų kul- tūra. Tūloms kitoms tautoms Vokietiai gali būti pāvīzdiu. Kā Vokietiu kultūra apreiškia, ne- parodo kitų tautų kultūros, ir antraip. Kultūra atsispindina moksle bei dārbu, mene ir do- rovėj arba žmoniū sātikiāvime. Pagauta įpatingū ūpū arba karš- tiāvimū, kartais viena antra tau- ta visai kitaip atrodo, negu tai, kā jos kultūra reiškia. Tokioj padētīj dabar Vokietiu tauta. Todėl joje dabar ir tiek blo- gumū, neteisīgumū, žiaurumū, ir tt. Vokietiai yra tarsi apnuo- dīti. Todėl tūli Vokietiai gi- vena līg būtū be kultūros. Bet nieko tai nesāko apie pātiā tautos kultūrā. Tājai pažint, reikia jos histore stūdijuoti. Bet svarbiau dār yra, rūpinties savo tautos kultūra ir jājā kiek ga- lint auginti. *Vds.*

□□□□□□□□ Mūsū Raštija. □□□□□□□□

Tautos kultūra yra, visai tikrai imant, jos žmoniū dvāsios šviesumas, skaidrumas. O tasai niekur taip aiškiai neatsispindina, kaip jos raštijoj. Tai reikētū

parodīti. Bet negaliu pasakīti neabejojamā žodī apie mūsū tautos raštijā. Labai daug dabar visokiū rāštū skleidžiama po žmones. O negalima visū išitiekt ir skai- tīti. Bet kas mūn teko į rankas, gana aiškiai skelbia mūsū raštijos pādētī.

Mokslo raštija užima dabar labai platiā vietā tarp mūsū kalbos rāštū. Bet jie dažnai nėra įpatingā pāžīmī. Jie skelbia vīriausiai mokslā, kurs kitur, kitū tautū gamintas. O jie skelbia jī beveik be jokio atsi- žvelgimo į mūsū tautā ir jos žmoniū mintiū ir jausmū- ūpū gīvenimā. Tūli skubinas nešti į tautā „naujausias“ žinias. (Einsteino ir Steinacho theores.) O aišku, kad jiems nerūpėjo tautai patarnauti, bet parodīti, kokie jie linksmi — geleželī rāde. Gāl bus atspėjama, kā tuo pasakīti noriu.

Kiti skelbia visus mokslus, kurie rods dār ir kitū tautū universituose mokinami, bet tše šale kitū nereiš- kia tiek, kiek mūsųose. Yra tai senieji praėjusio šimt- metio „materialismo“ mokslai, kurie jau taip yra pasene, kad ir proto žlibiai pastebi, kad tai paskutinīsis jų smėkšāvimas. Kad paskutinēmis 50 metų įvīko „kul- tūros“ žmonijos mintiū gīvenime nuodugnus pakitimas, dār-gi taip, kad tas mintiū gīvenimas pasidārē Lietuviū tautos žmonēms artimesniu, geriau suprantamu, tai tūliems rodos nė sapnuot nesisapnuoja. Ir jie skelbia, Lietuviū tautā „apšviest“ norēdami, mokslus, kurie da- bar tiktai historēs verte tebeturi. — Kurie tokie mokslai? Susiraskime juos pātis! — Taip tai šokinėjama tarp naujausiūjū niekutiū ir pasenusiūjū. O to mokslo, kurs reiškia naujosios kultūros aušrā, vos kiek atbojama. — Dār-gi ir tai pastebētina, kad visi minimi mokslai pra- nešami visai ne prisunkti Lietuviū tautos dvāsios, bet

kaip kokie valgiai, kurie šalti iš svetimųjų virtuvės pastatomi ant Lietuvos stalų.

Ira ir kelios mązos išimtys, kaip mian teko pastebėti, bet, apskritai imant, bene bus taip, kaip šis pasakita. Tiktai kur mokslas tirinėja Lietuvā, jos krāstā, jos gamtā, jos žmones, jos kalbā ir visā Lietuvos gyvenimā ir tojo reiškinis, tse prasimuša ir kiek Lietuviū tautos dvāsia. Tiktai lig netitomis. O reikētū sāmoningai eiti, ir sāviskai iš nezinojimo ī zinojimą. Nors pastebētū ši mano pasākimā tie, kuriems jis skirtas — ir jī apmāstītū! Nēra jis mums bereikalingas. Ir nēra tse paliestas dalikas kaip nors pateisinamas, jeigu ne — mūsū lēkstumu, paviršutinumu. — Tur-būt mes visi norime Lietuviū tautos kultūros. O jī tegāli rasties kūrimo keliu. Ji nesiranda, kad mes iš paviršaus kuonors užsitepluojame. Medis atsigaua, kad pavasarīje jo sultis vėl pradeda tekėti, ir lapus ir pumpurus augina, o ne, kad jis dirbtas lāpais apkašiojamas.

Meno raštija taip-gi nēra, kokia jī turētū būti. Kas iš kitū tautū īnešama ī mūsū, dār vis īra dažnai jū niekai. Bet jau randasi ir vis daugiau svarbesniejie. Tik kad mūsū žmonēs nesektū negerū pāvīzdīū! O versdami svarbū kitos tautos veikalā, atliktū tā dārbā su tikru pasišventimu bei darbštumu ir pagaliau sāziningai. Tik nebūkime vėjo leketais tse, kur imamēs dārbu tautos kultūrai kurti! Mes šimtmetiāms gālime tvirtinti tautos gīvātā, bet jā savo dārbu ir nepataisomai griauti.

Patiū Lietuviū gaminti veikalai īra vis dār nezīmūs. O dažnai, vienā-antrā išēmus, ir lēkšti. Dār ieškoma graziū žodiū o reikia ieškoti turtin-gesnēs aiškesnēs dvāsiuos. Lyriko poēzīje dār kiek gālime pasirodīti. Epikoj jau tik slankiojama. O

dramatikoj vos vienas antras veikalas pasirodo, kurs tautai galētū kiek reikšti.

Rods īra sākoma, kad tikro meno veikalas neturi turėti tautiniū pāzīmiū. Ira tai tikras meno reikšmēs nepažinimas. Tik tuomet tū pāzīmiū negāli būti, jeigu tauta īra iškilusi ī kosmopolītū laipsnī. Bet ir tokiū žmoniū veikalai, kokiais Dante, Shakespeare, Goethe buvo, neša savo tautos īpatingumā. Supraskime pagaliau! Meno veikalas tegāli būt kuriamas tautinēmis gāliomis veikiant. Todėl jis vis neš tautine spalvā. O jis ir turi būt skiriamas tautai ir jos esama jai pādēčiai. Kad ta padėtis virs kitokia, veikalai ir-gi bus kiti. Visai negālimas dalikas, kad Lietuviū meno raštijos veikalai galētū pasiimt thematas kaip pav. Fransū, Anglū, Vokietīū ir kitū. To reikalauti tegāli meno analfabētas.

Apie laikraštijā jau kartā sakiau, kad mes labai rūpinamēs dienraštiais, o jū visai nēra taip reikalinga. Bet leidiami laikraštiai berods ir savaitēmis bei mėnesiais.

Žīmus polītikos ir literatūros laikraštis, kurs mian teko matīti, jau šiām rāšiniui spaudoj esant, īra „Lietuvis“. Jis leidiamas „Rāsto Bendrovēs. Redāktorius īra Petras Vaitiūnas. Užvaduoja šis savaitinis laikraštis rodos neseniai pasiliovusījē eiti Vairā. Žīmiausiejie žmonēs ten dirbe ir šis vėl randami. Ir jau todėl naujasis laikraštis tūrētū būti atbojamas. Nori jis, rodos visu pasišventimu tarnauti visai tautai.

Kitas žīmus laikraštis īra Krivulē. Ji īseina su vaizdais kas mėnesī ir supažindina skaitītōjā su svarbesniais īvikiāis tautos gyvenime ir leidia žvelgti ī kitū tautū gyvenimā ir kraštus, kurie kokius-nors sātikius su Lietuva turi arba tik īdomūs īra. Randasi laikraštīje

ir poēmū bei apīsakū, originālū ir verstū. Leidia žinomas rašytojas Kazys Puida, Kaunas, Mickevitiaus gt. 26 nr. Atskiras Nrs. 3 Lt.

Menininkū Kooperatyvas „Gairės“ leidia iš Kauno (kur?), rašytojui K. Puidai redaguojant, laikraštį Gairės. Eina jis antrais metais, bet retokai. Atrodo gana gražiu. Tūli vaizdai spausdinti ant tām tinkamesnio popieriaus. Ir grāžūs piešiniai dār puošia laikraštį. Turinīs svarbus, rimtas ir pastebėtinas. Bet gi toks jis tēra labai mažām žmoniū skaitiui, ne plātiajai visuomenei. Negālima šis on irodīmais laikraštį vertinti. Ir gāl jis turētū būt kitaip tvarkomas. Gāl pradioj reikētū atspausti rāšinius, kurie tām laikui itin svarbūs ir kurie lietia dvāsinī mūsū kultūros gīvenimā. To pasigendu, nors nēra jis visiškai aplenkiamas tame laikraštīje. Toliau tad galētū būti rāšiniū apie kitū tautū kultūrā, menā, vertimai ir tt. Kas randasi po antraštiais: Darbai ir Dienos ir Knygos, gāl ir kitām geriau neitū padarīti. Kaina?.

Mokslui skleisti po plātīā miniā eina laikraštis Kultūra su Daigū priedu iš Siauliū, Dvāro gt. 83 Nrs. Kaina 3 Lt. Redaguoja P. Būgailiškis. — Ir jis jau eina antrus metus. Laikome jį svarbiu. Tik negālime su visu sutikti, kā jame skaitome. Imkime tik vienā, sakīsimė 9. nr. 1924 mt. Pirmasis rāšinīs V. Demikio apie sielā. Laikraštis „popūlarus“ mokslo žūrnālas, o šitame rāšinīj tiek svetimū mokslo žodiū, kad ir augštus mokslus išējes žmogus turi atsargiai skaitīti. Bet žiūrint ī pātī turinī, dār kits dalīkas. Gera, kad pasakīta, mokslas tše Haeckelio. Bet reikētū dār ir-gi pasakīti, kad Haeckelis dažnai naīviai sprendia, kaip tik pakīla nuo jusniū tirties daviniū. Jām toli dār nēra aiškėjusi sāmonės

reikšmē, kuri īra pāgrindas visū mūsū patīrimū. Be jos ir nēra nei kūno nei veikimū ir jokiū kitū dalīkū. Monismas geras dalīkas, bet jį randant matērėj (Haeckelis berods sāko neesās matērialistu, bet naturalistišku monistu), kuri dvāsius akīse tirpsta, vos geriau jā ištiriant, aiškēja apsirikimas. Mokslus, kaip minimojo rāšinio, reikētū vis suprasti īpatingu tūlū žmoniū mintiū sumezgimu. Žinoma, ir mūsū sprendimus prāšome tokiais-jau laikīti. Nauda iš visū bus tik tuomet, kad netikēsime jais aklai, bet pamāstīsime, ar taip ir gāli būti.

Tos patios Siauliū Kultūros bendrovės leista: Žemės istorija. Kaina 2,80 Lt. Trumpai tūli spėjimai, bet ir gerai pagrinduoti mokslai apie žemės āmžius gana lengvai suprantamai tše sunešti. Daug vaizdeliū.

Gamta ir jos reiškiniai. Kaina 2 Lt. Tītia pasakīta skirti mokīkloms. Daug ir tše vaizdeliū.

Kraujo lāšo kelionė. Kaina 2,50 Lt. Labai naudingas rāštas taip-gi su vaizdeliais.

Siauliū kultūros Bendrovė dār padārė žimū žigī. Ji īsteigė Siauliuose Dvāro gt. nrs. 83 Bibliothēkā, kuri ne vien žāda būti vietoje didiu knīgīnu, bet kuri nori ir skolinti knīgas kitur gīvenantiems, o Kultūros būreliāms ir pristatīti, kur norima, knīgū pirkimui. Žāda net patarti knīgū reikalaujantiām, kurios jām būtū naudingiausios. Didis žigis. Tegul jis bus žengiamas su išmintimi!

Iš meno rāstijos gālime minėti tos patios Kultūros Bendr. leidinī: Oscar Wilde (tarti reikia Oskar Vaild), Pāsakos. Vertė J. Jablonskis junior. Kaina 5 Lt. — Labai grāžios tos šio Anglo rašytojo pāsakos.

Versta su pasimėgimu. Kalba nebloga. Tūli piešinėliai puošia knygą. Tegul ją skaito jauni ir seni! Kiekvienoj paskoj glūdo gili idėja.

Žimi knyga, jau seniau išleista, yra Jules Verne (tart reikia Žyl Vern), Kelionė aplink pasaulį. Vertė J. Baltšikonis. Išleido Martynas Ytšas. Kaina? — Jules Verne yra garsus Fransų rašytojas, kurs labai gerai gali vaizduoti būtus ir nebūtus dalykus. Todėl ir ši knyga labai daug nuostabių dalykų papasakoja skaitytojui.

Vaivos Bendrovės leidinys yra Rabindranath Thakura, Gitanjali. Išėjo Kaune 1924 m. Iš Anglų kalbos vertė Karolis Vairas. — Rabindranath Thakūras yra garsiausias mūsų laikų Hindū rašytojas-poetas. O šis rinkinys, kurio antraštis reiškia giesmių aukos, jį padarė garsiu ir Europoj. Ira tos giesmės tikibinio turinio. Mes ir-gi tūlas esame patis verte i mūsų kalbą ir spauzdinėje jas seniau Jaunime o dabar Darbimeti. Kiekviena giesmelė turėtų būt su pasišventimu skaitoma. Todėl būt reikėje tam rinkineliui skirti visai kitą formą ir kitas didesnes raides. Dabar visa sugriūsta, tarsi tše koks palaikis daigtas teikiamas. Ir rašytojo pavarde reikėjo vartoti, kaip jis patsai vadinasi ir kaip šis on viršuje rašita o ne kaip Anglai ją sukraipe yra, būtent Tagore. Vertimo kalba rodos gana gera.

Svietimo Ministrijos leidinys yra Andersen o Paskos. Vertė J. Baltšikonis. Išėjo 1923 m. 2- leidimas. Ir kaina? — Andersen as Dānas. Jo Paskos visame pasaulyje pagarsėjusios. Taip ir šiuo veikalu Lietuvių tautai teiktas turtas. Vertimo kalba jau žimiai graži.

Iš Lenkų raštyjos teko mūsų raštijai: Adomas

Mickevicius, Ponas Tadas. Vertė A. Valaitis. I- ir II-Tomas. Leido Svyturio Bendr. Kaunas 1924-mt. Kaina?. — Gera, kad šis veikalas ieina i mūsų raštiją. Jis duoda žvilgį i augštesniųjų Lietuvių tautos luomų gyvenimą, koks jis buvo 100 metų atgal. Todėl jis svarbus. Bet jį paliginti i Homero Ilias ir Odysseą, kaip tai būk darą Lenkai, negalima. To veikalo regratis tam daug persiauras.

Originalus vienas veikalėlis, kurs mán šiais metais teko, yra šis su antraštiu: Petras Biržys, Sielos Sparnai. 2- Leidimas. Leidėjas A. Kybransas. Tilžė 1924-mt. Kaina? — Graži knygėlė. Turinys: Pirmą aprašitas autoriasus amžius, tada idėtas mano rašinėlis apie žmogų ir jo darbą, ir toliau tad poėmeliai. Visiškai jie skiriasi nuo mūsų laikų Lietuvos poētų lyrikų kūrinų. Nieko tše išdidusio, nieko garsaus, jokių tše kalbos pašveitalų, nėra niekur mirgantių vaizdų. Visa taip prastai pasakita, kad ir ne visumet pataikinantiai, kaip — mūsų liaudies dainelėse. Bet visa givais jausmais iškelta. Kalba tše širdis, kuri stengiasi istikrųjų pakilti sielos sparnais. Kartą skaitiau nutarimā šio vaikalėlio, ipatiai tvirtinta, kad amžiaus bėgio aprašime daug puikavimo. Kad mūsų žmonės i visā turi žiūrėti negiedromis akimis! Ir tame gyvenimo bėgio aprašime pasirodo lyrikas-poetas. Kuomet išmoksime spresti apie kokį-nors darbelį teigiamai? Kurs galėjo tokį mano rašinėli talpinti savo veikalėlyje, tas turi būti žmogus su tauriausia pasirizimais. Tegul jis žengs žmogaus ir poėto takais tolin tobūliben!

Kitas originalus veikalas, kurį pasiskaititi galėjau, yra šis:

M. Vaitkus, Žvaigždės Duktė. 4 veiksmū

*Sirdis tavo kad mîlêtû
jautrà sirdî merguzelês,
kûkalius kad nugâlêtû
ir paskintû sirdiai gêles.*

Petras Birzys,
Sielos Sparnai.

Faustas ir Žemės Daiva (Dvâsia).

Faustas

*knigâ nepatenkintas vartės, pamâtes daivos ženklâ
Kitaip šis ženklas paveikia mane!
Daiva mûs žemês, tu mân malonesnê,
jau kîla mân jêga augstesnê,
kaistu lîg jauname vîne!
Drâsus jau î pasaulî îsibriauti
ir žemês skausmâ, laime susikrauti,
su audromis galêtiau net karauti
ir dâr sugriûdams stengties viršû gauti.
Sutemst viršum manes! —
Mênulis slâpstos —
Ir nîkst žvakelê!
Garuoja! Raudoni zaibai
mân tviska aplink gâlvâ!
Žemîn iš skliauto putia!
Ir krâto šurpulîs!
Jautiu, arti tu, prâšoma daiva!
Tai apsireikški!
Hâ! kaip sirdis mân drâskoma!
Ir naujâ žâda bîlâ
jausmai, kurie dabar sukîla!
Visa sirdis tau nori pasiduoti!
Turi! Nors ir gîvîbe reiks aukoti!*

*Jis nutveria knigâ ir târia slêpiningai daivos ženklâ.
Sugîba raudona liepsna ir daiva pasirodo.*

Daiva

Kas tše vadina?

Faustas

nusikreipdamas

Veidas, oi, baugus!

Daiva

*Mane galingai tu pritaukei,
ilgai prie mano krâsto laukei,
tai kas . .*

Faustas

Oi, mân! Nepakeliu!

Daiva

*Prašai alsuodamas mane regêti,
mano balsâ išgirst, mano veidâ matît,
ir leidasi išsiprašît,
tai, mat, esmi! — Bet baimê pastebêti
tavîj, tu didžmogau! Kur sielos gi drâsa?
Kur noras tas, pasauliui kurt galia,
kuri jî nešê, ûgdê dziaugdamosi,
pakilo, daivoms net lîgindamosi?
Kur, Fauste, tu, kursai manes šaukei
ir jêgomis galingai mân prisimetei?
Ar taip tu, mano kvâpo apdvâsintas,
gîvîbês gelmêse baugintas,
rangais kaip kirminas bailus?*

Faustas

*Ar tau, liepsnojimui, turêtiau traukties?
Aš Faustas, vis galiu tau lîgiu šaukties.*

Daiva

*Tvanus gîvîbês, audringus veikimus
aš keliu, gramzdau,
šen-ten vartomas
marinu, gimdau
tû jûrû galias!
Gîvs pakitims,*

*karšts pakilims,
taip audinu šaujantios(e) staklėse laikū
Dievībei aš drobe gīvūjū gijū.*

F a u s t a s

*O kaip, Daiva, aš tau jautiuos arti!
Tu dārbu apspieti ir visumā!*

D a i v a

*Tu līgus dvāšiai tik, kuriā tu supranti
ne māt!*

Dingsta.

F a u s t a s

Ne tau!

Kām tad?

Aš atvaizdas Dievībės!

O nei-gi līgus tau!

Beldia.

Goethe,

Faustas, I-dalis, I-reginīs.

Pareiga.¹⁾

Pareiga! Tu kilnūsis, didīsis vardas, kurs jokio pataikāvimo, nešantio išimeilāvimā, savīje neturi, tik pasidavimo reikalauja, bet ir-gi negresi, kas naturālū nusikreipimā širdīje sušauktū ir gandītū, jeib norā pajudinus, bet vien istātīmā parodai, kurs savaimė ī širdī įeina ir vis dėlto net prieš norā pagārbā, ne visu-met ir pasisekimā, įgīja, istātīmā, prieš kurī visi pagei-dimai nutīla, kad ir slaptiai prieš jī veikia, — kuri īra ta tavės verta kilmė ir kur randamos šāknīs tavo atsigimimo, kuri visa susigimināvimā su palin-kimais išdidusiai atstumia, ir iš kuriū šaknū augti īra neatleidiamoji sālīga tos vertībės, kuriā žmonės pātīs tegāli išitiekti.

Immanuel Kant.

(Kritik der prakt. Vernunft)

¹⁾ Matīti tše ir-gi tai, kaip suregztai Kantas rāšo.

Dangus ir Dorovės dėsniš.¹⁾

Du dalīku pildo širdī nuolatai nauju ir didė-jantiu nusistebėjimu ir baiminga pagārba, kuodazniau ir patvariau apmāstīmas jais darbuojasi: žvaigždėtasis dangus viršum manes ir dorovės dėsniš manīje. Neleidīama māt ieškoti abiejū arba ir tiktai spėti, būk juodu tamsumoj paslėptu arba rastūsi perdė-jime, anapus mano regratio; matau juodu prieš save ir sumezgu juodu statiai su savo esimo žinojimu. Pir-masis prasideda nuo tos vietos, kuriā aš uzimu lauku-tiniam jusniū pasaulīje ir išpletia sārīšius, kūriuose stoviu, ī neapmātōmā didumā su vislais²⁾ per vislus ir su systēmū systēmomis, beto dār ī bekrāsto laikus, jū periodinio judesio, jū prādiā ir buvimā. — Antrasis prasideda nuo mano neregimos esmės, mano asmenībės, ir pastāto mane visle, kurs tikrā bekrāstenībe turi, bet tik protui nujėgiamas ir su kuriuo (bet tuo kartu ir su visais anais regimais vislais) susizinau, ne kaip ten tiktai vien netītioms, bet bendrame ir būtiname sārīšije. Pir-masis pažvilgis ī vislū gausumā tarsi sunaikina mano svarbumā kaip kokio gīvo kūrinio, kurs matėre, iš kurios pasidārė, planētui (spuogeliui visumoje) vėl atiduoti turi, buvės trumpā laikā (nezīnoma kaip) gīvībės jėga prisunk-tas. Antrasis tām prieš kelia mano vertībe kaip kokios intelligencijos, be gālo, viršum mano asmenībės, kurioje dorovės dėsniš māt apreiškia gīvībe nepriklausomā gī-vijai ir net nē visām jusniū pasauliui, nors tiek, kiek iš tikslingo mano esimo nustātīmo šiuo dėsnio, kurs nēra susiaurintas šio gīvenimo sālīgoms ir riboms, bet eina i bekrāstenībe, nujėgti gālīma.

Immanuel Kant.

(Kritik der prakt. Vernunft.)

¹⁾ Matīti tše ir-gi tai, kaip suregztai Kantas rāšo. ²⁾ kosmus.

Metafizikos svarbumas.

Labai man yra tolimesnė metafizika pati, objektivai žiūrint, menku daliku arba nereikalingu laikyti, kad aš aiškiai matau, ypačiai nuo to laiko, kaip jos esmė ir įpatinėjama jos vieta žmogaus žinojime supratau, jog tikrasis ir patvarus žmonių lūbas jį pagrinduoja.

Imm. Kant.
(Kritik der reinen Vernunft.)

Proto krāstas.

Proto krāstas yra sala, kuri gamtos patios nepajudinamas ribas yra įstatyta. Yra ji teisibės šalis (puikus vardas), apsiausta plataus ir vėtringo okeano, smėkšavimo namū, kur tūla rūkū siena ir tūlas greit sutirpstas ledas meluoja naujus kraštus.

Imm. Kant.

Įsmintius ir minia.

Simonidės vis dar yra įsmintius, kurs nuolatai ilgstinosi ir vangstėsi ir tik pagaliau savo valdovui šį atsākimā dāvė: Kuo-daugiau aš apie Dievā māstau, tuomaziau aš jį suprantu. Taip nekalba minia. Ji nieko nesupranta, bet kalba apie visa-kā, ir kā ji sāko, tuo ir didiuojasi.

Imm. Kant.

Budėti ir sapnuoti.

Aristotelis kur-nors sāko: Budėdami, mes turime bendrā pasauli, sapnuodami turime kiekvienas savajį. Mān rodos, paskutinį sākinį reikėtų apversti ir galėti sakyti: jeigu skaitiaus žmonių kiekvienas savo pasauli turi, tada spėtina, kad jie sapnuoja.¹⁾

Imm. Kant.

¹⁾ Tame pasākime nėra jau galutinė teisibė atidengta. Bendrā pasauli turėti reiškia: būti tos patios dvāsios šviesos laipsnio žmonėmis. Todėl tūli ir tiki, kad jau bundā, o kitiems atrodo tikrasis sapnuotojais.

Vds.

Įsmānimo žingsniai.

Pirmasis žingsnis įsmānimo reikaluose, kurs jo jaunatvės āmziū pažimi, yra dogmatinis.¹⁾ Antras žingsnis yra skeptingas²⁾ ir reiškia atsargumā patirimū gudrintos spresmo jėgos. Bet yra dar ir tretias žingsnis reikalingas, kurs tik pribrendusājai ir vėriškājai spresmo jėgai pridera, kuriai yra pagrindu tvirtos ir jau įsmėgintos maximos: ³⁾ įsmānimo kritika, kuria ne vien parodoma, kuo įsmānimas siaurinamas, bet ir kurios yra tikrosios jo ribos.

Imm. Kant.
(Kritik der reinen Vernunft.)

Tikiba.

Yra žmoniškoji žmogaus pareiga turėti tikibā. (Religion zu haben ist Pflicht des Menschen gegen sich selbst.) — Nėra pareiga turėti tikibos tikėjimā. Tikiba negali būt pagrinduota tikėjimu, bet tikėjimas tikiba.

Baznyczios tikėjimas gali būt absurdas⁴⁾ o tikiba taciau gera.

Tikiba (Religion) skiriasi esmėje tuo nuo prietarū (superstition), kad šie jie širdyje žādina ne baimingājį pagārbā tām, kas yra prakilnu, bet baimė ir bijojimā pergalingosios asmenibės, kurios vāliai nusigandusis žmogus mātosi paduotas, taciau negalėdamas laikyti jā verta: iš ko tada nieko neišeina kaip tik gaudimas jos prilinkimo ir isimeilāvimas vietoje tikibos, iš kurios išeina gerasis pasielgimas.

Imm. Kant.
(Religion innerhalb der Grenzen der Vernunft, ir kitur.)

¹⁾ Dogma yra mokamas sakinis, kuriuo tikėti reikia. ²⁾ Skepsis yra apsvartimas, mėginimas (abejonė). ³⁾ Maxima yra nustatitas dėsniš.

⁴⁾ tarškās, protui priešingas.

Pastaba: Visi antraštiai šiems Kanto apsiereiškimams mano dėti.

Vds.

Friedrich Nietzsche, **Taip târê Zarathustra.**

Apie u3pasaulietius.¹⁾

Kartâ sviedê Zarathustra savo dingstiâ lig anapus 3mogaus, kaip tai dâro visi u3pasaulietiai. Sielvarvartaujantio ir nukankinto dievo veikalu²⁾ atrodê mân tuomet pasaulis.

Sapnu atrodê mân tuomet pasaulis ir kai-kurio dievo svajone; mârgu dûmu akims dieviškai nepatenkintojo.

Geras bei blogas ir smagumas bei skausmas ir aš bei tu — mârgas dûmas blīktelêjo mân kuriantiose akīse. 3velgti šalin nuo savės norêjo kūrêjas, — tuomet jis kūrê pasauli.

Svaigulio smagumas îra sielvartaujantiâm 3velgti šalin nuo savo sielvartos ir save pamesti. Svaigulio smagumas ir pasimetimas mân kartais dingtelêja esâs pasaulis.

Sitas pasaulis amžinai netobûlas, âmžino pasipriešinimo âtvaiždas ir netobûlas âtvaiždas — svaigulio smagumas savo netobûlâm kūrêjui: — taip mân kartâ dingtelêjo esâs pasaulis.

Tai-gi ir aš kartâ sviediau savo dingstiâ lig anapus 3mogaus, kaip tai dâro visi u3pasaulietiai. Lig anapus 3mogaus iš teisībês?

Ak, jūs broliai, šitas dievas,³⁾ kurî aš pasidariau, buvo 3mogaus veikalas ir paklīdimas, kaip visi dievai!

3mogus jis buvo ir vargšas trupinelis 3mogaus ir kai-kurio aš: iš paties pelenû ir kaitros mân ji parêjo, šis šmêkla, ir ištikrûjû! Neparêjo ji mân iš u3pasaulio!⁴⁾

Kas îviko, mano broliai? Apsigalêjau, sielvartaujantijî, nešiau savo paties pelenus kalnopi, šviesesne

liepsnâ išsiradau. Ir štai! Tuomet šmêkla atstojo nuo manes!

Sielvarta ji bûtû mân dabar ir kankinê pasveikusiâjâm, tikêti tokiû šmêklû esimu: sielvarta mân bûtû tai dabar ir pazeminimas. Taipo aš kalbu u3pasaulietiams.

Sielvarta buvo tai ir negalê — ji kūrê visus u3pasaulius⁵⁾: ir tas trumpasis laimês paklīdimas, kurî tik patiria, kurs daugiausiai kentia.

Nuovargis, kurs vienu šoliu nori paskutiniojo, mirtingu šoliu, vargšas nezinêlis nuovargis, kurs nebenori nê norêti: jis kūrê visus dievaitius ir u3pasaulius.

Tikêkite manim, mano broliai! Kûnas buvo tat, kurs nusivîlê kûnu, — kurs apkvailintosios dvâsios pirš-tais graibê paskutiniû sienû.

Tikêkite manim, mano broliai! Kûnas buvo tat, kurs nusivîlê žeme, — kurs girdêjo esties pilvâ šnekant su savimi.

Ir tada panorêjo jis savo gâlva pralaužti paskutiniâsias sienas, ir ne vien su gâlva — pakilti î „anâ pasauli“.

Bet „anas pasaulis“ îra gerai paslêptas nuo 3mogaus, anas atzmonintas nezmoniškas pasaulis, kurs îra dangiškasis niekas; ir esties pilvas visai nekalba su 3mogumi, jeigu ne tik kaip 3mogus.

Ištikrûjû, sunku îra îrodîti visâ estî ir sunku priversti prabilti. Sakîkit mân, jūs broliai, ar ne visû daigtû nuostabiausias îra dâr geriausiai îrodîtas?

Gi šis aš ir prieštarašimas to aš ir jo painê kalba dâr tiesiausiai apie savo esmê, šitas kuriantîsis, norintîsis, vertinantîsis aš, kurs îra saikas ir visû daigtû vertîbê.

O Šita tiesioji estis, Šitas aš — jis kalba apie kūną, ir jis nori dār kūno, ir-gi kad jis svajoja ir skraido ir plasnoja sulūžusiais sparnais.

Vis tiesiau jis išmoksta kalbėti, Šis aš: ir kuo-daugiau jis išmoksta, tuo-daugiau jis atranda žodių ir pagarbos kūnui ir žemei.

Naujā išdidumā skelbē mán mano aš, jį aš skelbiu žmonėms: nebekišti galvos į dangiškųjų dalių smiltį, bet laisvai ją iškelti, Šiā žemės gālvā, kuri žemės prāsmė kuria.

Naujā vāliā skelbiu žmonėms: Šito kelio norėti, kuriuo žmogus ėra aklinai ėjes, ir jį geru vadinti ir nebeslankioti jo pašaliais, kaip tai dāro sergantieji ir mērdėjantieji!

Sergantieji ir mērdėjantieji buvo tie, kurie peikē kūną ir žemę ir išrādo dangiškumā ir išvaduojantius kraujo lašus: bet-gi dār ir tuos saldus ir tamsius nuodus jie pasiēmē iš kūno ir žemės!

Savo vargui jie norējo išbēgti, o žvaigždės buvo jiems per toli. Tada jie dūsavo: „Oi kad tik būtū dangiškū keliū išlinkti į kitā būvį ir į kitā laime!“ — tada jie susigalvojo savo suktumus ir kruvinus gėrimelius!⁶⁾

Savo kūnui ir Šiai žemei jie spējo dabar ištrūke, Šie nedėkingieji. Bet kām skelējo jie savo ištrūkimo peršulį ir dziaugsmā? Savo kūnui ir Šiai žemei.

Atlaidus ėra Zarathustra sergantiems. Ištikrūjū, jie nepįksta jū paguodos ir nedėkingumo būdai. Tegul jie taps pasigaunantiais ir pergālėjantiais ir tegul pasigamīs augštesnės rūšies kūnā!

Ir nepįksta Zarathustra pasigaunantiām, kada jis

meiliai žvelgia į savo dingstią ir naktovidij slānkioja aplink kápā savo dievo: bet liga ir ligotu kūnu liekasi mán dār jo ir āšaros.

Daug ligotū žmoniū buvo visumetu tarp tū, kurie svajoja ir dievo geidia: itūžusiai jie neapkentia išmānantiojo ir jauniausiosios dorībės, kuri vadinasi: tiesumu.⁷⁾

Atgal jie žvelgia visumet į tamsius laikus: tada berods buvo dingstia ir tikėjimas kitas daigtas: išminties dūkimas buvo panašumas į dievā,⁸⁾ ir abejonē buvo nuodēmē.

Pergerai pažįstu tuos į Dievā panašuosius: jie nori, kad jais būtū tikima, ir kad abejonē būtū nuodēmē. Pergerai ir-gi žinau, kuo jie pātīs geriausiai tiki.

Tikrai ne užpasauliais ir išvaduojantiais kraujo lašais: bet kūnu tiki ir-gi jie geriausiai, ir jū patiū kūnas ėra jiems patsai galutinis daigtas.⁹⁾

Bet ligotas daigtas jis jiems ėra: ir mielai jie išnertū iš savo kailio. Todėl jie klausosi mirties skelbėjū ir pātīs skelbia užpasaulius.

Klausikitės veikia, mano broliai, balso sveikojo kūno: tai ėra tiesesnis ir švaresnis balsas.

Tiesiau kalba ir švariau sveikasis kūnas, tobūlasis ir statiū kampū kūnas: ir jis kalba apie žemės prāsmę.

Taip tārē Zarathustra.

(Versta iš Vokietū kalbos.)

1. Kā Nietzsche rāšo, atrodo kartais gana keista. Jis dažnai pats savo prasitarimāms priešinasi. Bet jo rāšimas turi įpatingā tikslā. Jis kreipiasi prieš įprastājį mintiū susimezgimā ir susi-

vėlimā, prieš įprastą protavimą. Jis griauja savo tvirtinimąis. Todėl jie kartais tokie pašaipos pilni. Taip jis šis kalba apie žmones, kurie kartais lig už pasaulio gyvena, kurie tarsį paklūde būtų ir neteke tvirtumo. Jį jis jiems nori sušaukti.

2. Kad pasaulis yra Dievo veikalas, paprastas mąnimas sāko. Ir tiki, kad šitas dievas esās visiems žinomas tikrasis. Nietzsche savo sakini, kalbėdamas apie sielvartaujantį ir nukankintą dievą, jam duoda jau labai nepaprastus pažėjimus. Ir išrodo, kad apie Dievą gali būt visai mąstoma.

3. Nereikėtų stebėtis šiuo Nietzsche's prasitarimu. Dievas, apie kurį žmonės kalba, yra ištikrųjū jų protavimo pādaras. Žmonės paprastai pasidāro nuomone apie Dievą ir tiki ta nuomone, ir gārbina tā, kas jiems rodosi Dievu. Žmogus neturėtų susimāstīti dievā, bet gīventi, kad dievišku taptū ir taip Jopi pakiltū. Dievas perdidis, kad žmogus jį galėtų protavimu pasiekti.

4. Iš kur žmogui augštesnis supratimas pareina, to Nietzsche rodos nežinojo.

5. Lūgiai drāsiai, bēt su daugiau teisībe, gālima tvirtinti, kad džiaugsmas ir dvāsios galia suranda užpasaulius.

6. Visais šiais tvirtinimais Nietzsche teisībēs tik dalele parodo. Perdaug jis užniktas neigiamosios dvāsios ir savo ligotumo.

7. Štai vienas jo teigiamų tvirtinimų.

8. Būti ligus Dievui yra vienas seniausųjų nusizengimų.

9. Tše Nietzsche vartoja Kanto žodį: Ding an sich. Bet jis visiškai nežino, kā kūnas reiškia pakilusiām Augštībēs žmogui. Kūnas jam nėra niekinamas daigtas, vienok tik įrankis. Šale Nietzsche's tvirtinimų reikia skaitīti pirmuosius šio Darbimėtio rāšinius.

Vds.

□□□□□□□□□ **Pastebėjimui.** □□□□□□□□□

Darbimėtis eina neregulārai. Todėl ir negālima jo paprašiti metāms. Atskirū numeriū kainos šitos: 1. ir 2. nrs. po **1,50** Lt., 3. ir 4. po **1,75** Lt., 5. nrs. **2** Lt., 6. nrs. **1,75** Lt., 7. nrs. **2,50** Lit. Jis yra antrasis 1923 mt. 8. nrs. **2,50** Lit. Gaunami iš leidimo: **Rūta** (M. Raišukītė) Tilsit (Tilžė), Angerpromenade 5 III. Piningus gālima siūsti per Lietuvos Bankā Klaipėdoj, Liepojaus gatvė. 20.

Spaudia Darbimėti Otto v. Mauderode, Tilsit.

Rāšo jį Vidūnas, Tilsit, Kasernenstr. 14.